

V:A FRÖLUNDA 102
FORNLÄMNING NR 23:802 INOM GÖTEBORGS STAD

All flinta utom redskap, säckad och överlämnad till boplatsmag. (källare)

V: A FRÖLUNDA 102

Landskap: Göteborgs stad

Härad:

Socken:

Gård/fastighetsbeteckning: 12:161, 12:162/1,
12:162/2, 12:168/2, 12:S149, 12:S150, 15:27, 30, 459, 15:28, 15:29, 15:32, 15:33,
15:160, 15:S91, 13:S26, 16:13, 16:16, 18:40, 18:151, 19:4, 19:21, 19:S6, 20:10,
23:802, 23:s17, 23:S19 samt provundersökn. inom Syrhålsområdet.

Dnr ~~XX/70~~ 62/70

Datum: 3.2.1970

Inv:nr

Art, antal: Flinta, keramik, br, ben, kol, brons, m.m.

Gåva. Köp. GAM fältarbete. Inlämnat för registrering.

Inlämnat av Fornminneskontoret

Boplatsfynd. Gravfynd. Depåfynd. Övrigt.

Fyndomständigheter; Se rapport i arkiv

Signatur: MN

Riksantikvarieämbetet
Statens Historiska Museum
Storgatan 41, Stockholm Ö

Dnr 828/70

Dnr 193/71/0923 - 4 MAJ 1971

Göteborgs arkeologiska museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

Riksantikvarieämbetet får meddela, att riksantik-
varien vid föredragning den 6 april 1971

har beslutat, att fynden från undersökning av fornl. nr
nr 23:802 på stg 19969, Högsbo industriområde, Göteborgs
stad, Bo, utförd av Birgitta Carlbon

tillföres Göteborgs arkeologiska museum

Fynden har ~~XXXX~~ begärts av Eder. Fynden har ej
insänts av Eder.

~~Fynden har ej begärts av Eder. Fynden har ej insänts av Eder.~~
~~XXXXXX~~

Stockholm den 6 april 1971

För riksantikvarieämbetet

Sverker Janson
Sverker Janson

Bilagor _____

1. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

2. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

3. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

4. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

5. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

6. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

7. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

8. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

9. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

10. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

11. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

12. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

13. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

14. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

15. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

16. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

17. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

18. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

19. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

20. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

21. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$$

22. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$

23:802 GRAVFÄLT

Gravfält från vendeltid - vikingatid med ett 15-tal gravar - 2 högar, 2 stensättningar och för övrigt enkla brandgropar. Fyndmaterialet är relativt rikligt och varierat med smycken, personliga tillbehör, redskap och delar av hästmunderingar.

LÄGE OCH BESKRIVNING

Fornlämning 23:802,803 var belägen på stadsäga 19969 inom Högsbo industriområde, Göteborgs stad. Undersökningsområdet ligger på en moränklädd, skogsbevuxen bergsrygg kallad Janneberg, som strax öster om Frölunda smedja i NV-SÖ riktning skjuter ut i den stora Åbydalen, som sträcker sig från Askimsfjorden in till Mölndal (fig 17). Fornlämningen ligger på den nordvästligaste delen av höjden, på en mot nordväst sluttande platå. Området begränsas i norr och väster av branta blockrika sluttningar, i öster av odlad mark med mindre brant sluttning ner mot dalen. I sydöst höjer sig området upp mot ett krön med fornlämning 23:856 (se fig 2 vid rapporten 23:S 17).

FORNLÄMNINGEN UPPFATTADES FÖRE UNDERSÖKNINGEN PÅ FÖLJANDE SÄTT

Gravfält, 25x20 m (NV-SÖ), bestående av 6 fornlämningar. Dessa utgöres av 1 hög och 5 närmast runda stensättningar, varav 2 är osäkra.

Högen är 6 m i diam och 0,5 m hög. Gropig och ojäm yta med någon enstaka sten synlig i ytan. Risbeväxt.

Stensättningarna, som alla är belägna närmare åkerkanten än högen, är 3-6 m i diam och 0,2-0,4 m hög. Övertorvade, i regel med i ytan enstaka stenar. De sydöstra och nordvästra stensättningarna är mycket oregelbundna, gropiga (troligen grävningsskadade) och ha båda en ca 0,7-0,8 m stor sten i

ytan. De är osäkra som fornlämningar. En stensättning omedelbart nordöst om högen är bortgrävd i sin sydvästra del, varför ett avlångt segment kvarstår i nordöst. De två övriga (minsta) ligger östsydöst och söder om denna. En liten stig går mellan högen och stensättningarna och över kanten på en av de mindre. Backen har talrika stenar och block i ytan, varav några nordväst om högen delvis verkar domarringsliknande, dock sannolikt naturliga. Beväxt med blandskog med undervegetation av lövsly.

GRÄVNINGSTID OCH ARBETSSTYRKA

Grävningstid: 17 - 28 juni 1968 och 29 juli - 7 oktober 1968 parallellt med andra arbeten. Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum och leddes av B. Carlbom. I övrigt deltog J.-E. Ernstsson, E. Larsson, K. Rex, L. Urwitz och J. Wigforss. Arbetare från Göteborgs stads gatukontor var E. Gustavsson, H. Rist, S. Salomonsson, G. Strand, O. Oskarsson och E. Ögren.

Benanalyser har utförts av J. Lepiksaar vid Naturhistoriska museet i Göteborg. Se exkurs 1.

Undersökt yta: ca 1 500 kvm

Arbetstid i fält: 1 998 arkeologtimmar

1 587 grovarbetstimmar

21 maskintimmar

ARBETSBESKRIVNING

Efter röjning drogs sökschakt genom området. Oregelbunden stenpackning framkom i schakten. För att avgöra om det rörde sig om en naturbildning eller delar av flacka stensättningar måste större ytor avtorvas. Profiler lades ut över området som indelades i flera mindre delar, benämnda A-M. Dessa avtorvades och rensades varvid 20 anläggningar framkom. Då det stod klart att någon begränsning av gravfältet ej uppnåtts upptogs dels ett sökschakt i nordväst ut över platåns nordligaste del, dels avtorvades nya områden i sydöst, benämnda N-P. Endast en anläggning framkom ytterligare i sydöst. I sökschaktet i norr framkom en anläggning. Schaktet utvidgades för att få en begränsning på denna. Av tidsskäl avbanades resten av

området i nordväst med maskin varvid 9 anläggningar framkom. Kontroll av ytterkanterna i öster och väster företogs också med maskin. Område A-P tornfotograferades. Anläggningarna utgrävdes. Områdena mellan de synliga anläggningarna genomgrävdes parallellt med nedgrävningen av anläggningarna. Härvid framkom ytterligare 18 anläggningar som utgrävdes. Ett urval av profilerna genom området ritades. Profilbalkarna nedtogs.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Efter avtorvning och rensning hade gravfältet följande utseende (fig 1 och 18): samlade i en central grupp på den sluttande platån låg fyra anläggningar som redan på detta stadium särskilde sig som medvetet uppbyggda gravanläggningar av jord och sten, nämligen dels två stenblandade högar (anläggning 1 och 3) den ena rund, den andra avlång, dels två flacka, mindrestensättningar (anläggning 5 och 9).

Både norr och söder om denna grupp och spridda över platån låg ett antal gravanläggningar av enklare typ (anläggningarna 6, 12, 14, 18, 21, 39, 43). De bestod av mer eller mindre kraftiga benkoncentrationer i sotfärgad jord. De var i allmänhet stenfattiga i ytan och hade ingen eller obetydlig välvning. Runt några av dessa benkoncentrationer tyckte vi oss se medvetet lagda, svagt välvda stenpackningar. Vid den fortsatta nedgrävningen visade sig emellertid dessa endast utgöra tätare packade partier av den naturliga klappern i området. Möjligen kan en del sten och jord ha slängts upp på klappern när groparna för gravgömmorna en gång grävdes. Detta kan vara en förklaring till den svaga välvning av stenpackningen som kunde iakttagas.

En tredje grupp anläggningar utgjordes av stensamlingar av varierande form och storlek (anläggningarna 4, 7, 8, 10, 13, 16, 17, 19, 22, 23, 24). Dessa låg i östra delen av undersökningsområdet spridda utefter åkerkanten. Man kunde förmoda att det rörde sig om inslängd odlingssten.

Vid den fortsatta utgrävningen av gravfältet och vid maskinavbaning på platåns nordligaste del framkom ytterligare an-

läggningar. Dessa utgjordes av dels två benkoncentrationer, den ena under odlingsstenen i anläggning 19, den andra i en profilbänk anläggning 25, dels ett större antal mörkfärgningar i den ljusa sanden under klapperstenslagret, (anläggningarna 26-38, 40-42, 44-53).

A N L Ä G G N I N G 1

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Hög, 8 m diam och 0,75 m hög. Övertorwad. I mitten en grop 1x1 m och 0,2 m djup. Enstaka 0,2-0,5 m stora stenar syntes i ytan. Helt övervuxen av busksly.

ARBETSBESKRIVNING

Över anläggningen drogs två profiler, en i N-S och en i Ö-V. Anläggningen grävdes med kvarstående profilbänkar. Alla kvarnerna grävdes samtidigt i horisontella skikt ner till steril morän. Profilbänkarna nedgrävdes i lager.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig. 2, 10, 19 och 23). Anläggningen var uppbyggd över en relativt tät stenpackning med 0,4-0,7 m stora stenar. En del av dessa låg naturligt och utgjorde en del av den naturliga klapperstenen i området. Andra var möjligen ditlagda för att jämna till markytan (fig 22). Stenpackningen var nämligen tätare packad och bestod av ett grövre stenmaterial än den omgivande klappern. Stenarna låg i humusfärgad grusig mo, under vidtog steril ljus rödbrun sand. Mellan stenarna i packningen var två mindre nedgrävningar gjorda ner i den sterila sanden. Groparna var tätt packade med 0,1-0,15 m stora stenar i ljust, gråbrun moig sand som var mycket lucker till skillnad från den omgivande, hårt packade moränen. Groparna var 0,4 m diam och 0,3 respektive 0,25 m djupa. Ett fåtal brända ben och några kolbitar låg mellan stenarna. En stor del av stenarna i packningen under högen

var flagiga i ytan. Möjligen var de skörbrända. Över denna påbättrade och utjämnade klapperstensyta var högen uppbyggd av 2-3 lager klumpsten och starkt sotig, kolbemängd mo. Det sotiga molagret var kraftigast i centrum av anläggningen, upp till 0,4 m tjockt, för att sedan tunna ut mot anläggningens ytterkanter. I centrum av anläggningen var det kraftigt bemängt med brända ben. I lagret låg också spridda linser av ljust grå lera. Även i dessa fanns brända ben. Lera förekom ej naturligt inom undersökningsområdet.

Stenpackningen i högen var genomgående mycket gles. Högen var uppbyggd av ungefär lika mycket jord som sten (fig 20). Packningen tätnade något mot botten och in mot centrum. Stenmaterialet var av mycket skiftande storlek 0,1-0,7 m. Stenarna var till största delen rundade klumpstenar. Hällar förekom ej. Ett relativt stort antal av de mindre stenarna i sotlagret var smuliga och föreföll vara skörbrända.

I nordvästra delen av anläggningen låg en oregelbunden småstenspackning i övergången mellan sotlager och den underliggande grova stenpackningen (fig 21). Den var drygt 1 m diam och bestod av 1 lager 0,1-0,2 m stora stenar. Många av dessa var skörbrända. Stenpackningen var fyndtom. Anläggningen var täckt av ett decimetertjockt lager humusbemängd mörkbrun mo med sparsam steninblandning. I sydvästra delen var dock jorden mera osorterad. En tunn lins av moränliknande material i form av stenig grusig sand täckte här anläggningen.

I centrum av anläggningen var en grund svacka, ca 2,5x1,5 m (N-S) och 0,2 m djup. Man var här sotfläckig och spridda fynd av enstaka brända ben och keramikskärvor låg direkt under torven. Svackan var troligen resultatet av sentida skadegörelse på anläggningen. Några spår efter nedgrävning i själva högen kunde dock ej påvisas. Anläggningen var övertorvad och bevuxen med gräs, blåbärsris och busksly.

fynd 118

Fynd 118 ö 119 (keramiken).
Sammanlaggen i samfund med
inpassering av kärn.

Desonten kan härvid en samman-
blandning av keramisk lin skett
mellan fynd 118, 119 (ant 1) och fynd
167 (ant 3)

I fynd 118 finns alltså nu 443 gr
och i fynd 167 166 gr

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st gr
177							harts	<1
205							skifferbryne	1 34
206							harts	3
220				3				
221				<1				
225		2	3			28		
255		6	<1				bränd lera	5
256		1					bränd lera	6
262				1				
263		2		6	<1			
273		3					bränt sädeskorn	<1
274		12	6					
275				<1				
Sa 197	3058	284	24	<1				50

Dessutom flinta, avslag och avfall 205 st, 2360 gr

F 500 1 st borrh 8 gr
F 501 1 st knuta 23 gr
F 502 1 st skrapa 24 gr
F 503 1 st kärna 96 gr
F 504 6 st avslag med bearbetning 81 gr
 kvarts 120 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst, hund, får och höns. Människo- och djurbenen låg blandade i anläggningen, troligen har de bränts tillsammans på gravbålet.

Keramiken i anläggningen framkom dels i några små koncentrationer i sotlagret (fynd 118 och 149), dels som spridda skärvor i y-

tan av anläggningen. Huruvida skärorna härrör från ett eller flera kärn är svårt att avgöra. En del skärnor är skiktade i godset med ljus yta och mörk kärna, andra är homogena i godset. Godset är relativt hårt och välbränt och smular och flaggar inte, magringen är grov och färgen varierar mellan grått och ljust rödbrunt. Ytan är skrovlig. Tjockleken varierar mellan 7 och 12 mm. Största skärnan är 5 cm. Skärnor med passning låg i två skilda koncentrationer i sotlagret ca 1 m från varandra.

Järnfyndet från anläggningen är i allmänhet fragmentariska och består av fyra nitar eller spikar, en hästbrodd och obestämbara fragment. En nit är mera välbevarad (fynd 121), den har ett huvud som är ca 2 cm i diam, brickan är 2,5 cm och avståndet mellan dem är 2 cm. Brickan har stora rostblåsor som gör det svårt att avgöra om den haft ett hål eller om den är påhamrad en spets slagen åt sidan.

Hästbrodden (fynd 263) är ett fragment (fig 38). Drygt halva bottenplattan, dubben och en kort stump av ena skänkeln är bevarade. Plattan har varit halvrund och 3-4 cm lång. Skänkeln har ett närmast kvadratisk tvärsnitt ca 5 mm brett.

Övriga fynd var små mängder bränd lera och harts, några brända sädeskorn och i utkanten av anläggningen ett skifferbryne, avbrutet 12 cm långt, 2 cm brett och upp till 1 cm tjockt.

SAMMANFATTNING OCH TOLKNING

Högen var byggd över en påbättrad och utjämnad klapperstensyta. Den var byggd av 2-3 lager klumpsten och fyllnadsjord. I fyllnadsjorden var bålrester, brända ben, sot och kol inblandade med starkast koncentration i centrum av anläggningen.

Högen var enkel till sin uppbyggnad. Några särskilda stenkonstruktioner, förutom de två stenfyllda groparna under högen, förekom ej.

Gravbålet har troligen ej varit rest på platsen. Lerklumparna som förekommer inblandade i bålresterna tyder på att bålplatsen legat någonstans ner mot dalen där lera förekommer. Man har inte rensat de brända benen utan bara skyfflat upp bålresterna och därvid troligen råkat få med en del lerklumpar. De brända benen, sotet och

och kolbitarna ligger inte samlade i ett brandlager under själva gravhögen utan förekommer blandade med fyllnadsjord uppe mellan stenarna i högen.

Mot tolkningen att bålet skulle ha varit rest på annan plats talar dock iakttagelsen att en del av stenarna under högen var flagiga på översidan och möjligen skörbrända och att en del av de mindre stenarna i högfyllningen var smuliga och tycktes skörbrända.

Högen var anmärkningsvärt fyndtom jämfört med andra mindre anläggningar på gravfältet. Eventuellt kan den vara plundrad. Svackan i centrum, liksom de utspridda brända benen och keramikskärvorna i ytan talar för detta.

A N L Ä G G N I N G 3

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Stensättning, avlång, 6,5x1,2 m (SSÖ-NNV) och 0,3 m hög. Övertorvad. Inga stenar synliga i ytan. Bevuxen med en gran och asp- och rönnbuskar. I centrum av anläggningen en kraftig multnande stubbe.

ARBETSBESKRIVNING

Profilbänkar lades ut över anläggningen, en med riktning NNV-SSÖ och en med riktning ÖNÖ-VSV. Anläggningen grävdes skiktvis med kvarstående profilbänkar. De fyra kvadranterna grävdes samtidigt.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Anläggningen visade sig efter utgrävning vara en oval hög, ca 6,5x3 m (SSÖ-NNV) och 0,4 m hög (fig 3, 11 och 24). Högen var uppbyggd över tre i rad liggande, större jordfasta block. Det största (1 m diam) låg i norra delen av anläggningen, ett annat mindre (0,6 m diam) låg söder om och strax intill detta och det tredje (0,6 m diam) låg i södra delen av anläggningen. Anläggningens norra del vilade på klappersten medan centrum och södra delen låg på brun moränsand. Antagligen var marken här avbanad före anläggandet (fig 25).

Innan högen byggdes har man sedan dels lagt en halvcirkelformig relativt tät och jämn stenpackning av 0,1-0,25 m stora stenar som avslutning åt norr, dels grävt ner fyra block i rad som avslutning åt söder. Blocken var 0,6-0,7 m stora och spåren efter nedgrävningen kunde iakttagas som en skålformig mörkfärgning av sanden under blocken (fig 14, 26). Häröver var sedan högen uppbyggd av ett upp till 0,4 m tjockt lager fyllnadsjord med varierande tät steninblandning, dock betydligt mer jord än sten. Stenstorleken var mycket skiftande. Fyllnadsjorden bestod av gråbrun sotig mo. I centrum av anläggningen var lagret fyndförande. Här låg en kraftig benkoncentration, keramik, pärlor och järnfragment direkt i mon utan någon form av stenkonstruktion omkring. En annan mindre benkoncentration framkom i norra delen av anläggningen. De brända benen låg här mycket ytligt, spridda över en yta med ca 1 m diam över det stora blocket.

Anläggningens centrala del var överst täckt av stenig, grusig sand. Man hade använt ett osorterat moränmaterial som fyllnadsjord (jämför anläggning 1). Anläggningen var i sin helhet täckt av ett tunt humuslager och grästorv.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Glas	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st gr
35							harts	1
40							harts	<1
151	4							
152		1						
25	135	664	20	<1		36		
29				8				
31				1				
228		44		6				
162					<1			

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Glas	Kol	Övrigt		
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st	gr
167	426 166g.	423	33	2	8	48	nötskal		<1
224					1				
226					<1				
246					1				
268					2				
270				7					
163									
168	<1	5	<1						
191	11	3	<1						
193	3								
209	1								
210		<1							
217	1								
184	6								
201	86								
212							flintdepå		
211		<1							
Sa	673	1096	53	24	12	84			1

Del av fyndet förkommet.

Dessutom flinta, avslag och avfall 205 st, 2360 gr
F 505 1 st pilspets 5 gr
F 506 1 st knuta 67 gr
F 507 1 st skrapa 32 gr
F 508 3 st avslag med bearbetning 51 gr
 kvarts 12 gr

*85 st. 1070 gr.
Saknas*

Brända ben från gravgömmen i centrum av anläggningen har bestämts till människa och häst och ben från koncentrationen över det stora blocket till häst, får och hund.

Fynden i gravgömman var förutom brända ben, keramikskärvor (fynd 167), 11 pärlor varav 10 eldskadade och 6 knappar av smält glas troligen också pärlor (fynd 167, 162, 224, 246, 268) och 8 små järnspikar och ett antal mindre obestämbara järnfragment (fynd 167, 227, 270). Några keramikskärvor från gravgömman (fynd 167) har på museet kunnat passas samman till en kärlbotten med 12 cm diam. Krukan har haft en svagt avsatt fot. Godset i krukan är skiktat med ljust gråbrun ytersida och mörk gråsvart insida. Tjockleken på skärvorna varierar mellan 6 och 12 mm. Magringen är grov med stora sandkorn. Ytan är skrovlig och ojäm.

En av pärlorna i gravgömman är ej eldskadad. Det är en liten ringformig blå pärla (fynd 226). 8 pärlor (5 blå, 3 gröna, 1 röd och 1 vit opak) är eldskadade men har fortfarande någorlunda formen bevarad. 6 små klumpar av smält glas är troligen också kraftigt eldskadade pärlor, 2 röda, 2 blå och 2 svarta.

Spikarna (fig 39) framkom i en koncentration (fynd 270) tillsammans med en mängd små obestämbara fragment. Till fyndet hör antagligen två andra små spikar utan närmare lägesangivelse inom gravgömman (fynd 167). Spikarna tillsammans 7 st är små, i allmänhet ca 2,5-3 cm. Huvudena är inte noggrant utformade utan består av en liten förtjockning i ena ändan. Tillsammans med de små järnfragmenten kan småspikarna möjligen utgöra rester efter något slags skrin av mera förgängligt material.

I fyndkoncentrationen över blocket i norr framkom förutom brända ben, keramikskärvor och järnföremål.

Keramikskärvorna är i allmänhet små flagor, några större och grövre skärvor förekommer dock. Största skärvan, en bottenbit, är 3,5 cm. Tjockleken på skärvorna varierar mellan 6 och 10 mm. Magringen är grov och särskilt de grövre bitarna är skiktade med en ljus, brun, hårdare bränd utsida och en mörk, gråsvart insida. Keramiken är dåligt bränd och smular sig kraftigt. Ytan är grov och ojäm.

Järnfyndet består av en järnspik (fynd 228), ett beslag? (fynd 29)

och obestämbara fragment (fynd 310,228). Spiken har runt huvud ca 15 mm diam. Skaftet är 4 cm långt och slaget åt sidan 1 cm från spetsen. Beslaget är långsmalt triangulärt till formen och avbrutet i bägge ändar. I den breda ändan är det en tunn plåt, 2-3 mm tjock, som mot smaländan successivt tjocknar och får ett runt tvärsnitt, 6 mm diam. I det fyndförande lagret framkom också små fragment av brända nötskal (ej bestämda, fynd 163).

Under anläggningen på moränens översida låg inom ett mindre område i norra delen ett mindre antal spridda keramikskärvar (fynd 201). Huruvida alla skrävorna härrör från ett och samma kärl är svårt att avgöra, det förefaller dock troligt. Godset är i allmänhet skiktat, magringen grov. Största skärvan ca 3,5 cm. tjockleken varierar. En skärva härrör från övergången mellan botten och sida och är upp till 2 cm tjock. Keramiken från denna koncentration skiljer sig alltså inte till utseende och karaktär från den i anläggningarna på gravfältet.

Vid fingrävning i det fyndförande lagret iakttogs små centimeterlånga ovala avtryck i jorden efter något slags frön eller frukter. Arten har ej kunnat bestämmas.

A N L Ä G G N I N G 5

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Stensättning, närmast rund, ca 2 m diam och 0,2 m hög. Tvärs över stensättningen i riktning SÖ-NV löper en väl upptrampad stig, i vilken ett flertal 0,05-0,15 m stora stenar syns i ytan. I norra kanten av anläggningen växer en tall.

ARBETSBESKRIVNING

Profil nr 2 skär över anläggningens norra del. Anläggningen grävdes med kvarstående profilbänk och på bägge sidor om profilbänken samtidigt. Två keramikkoncentrationer togs upp i klump med jord omkring, för att senare framprepareras inne på museet.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 5 och 27). Anläggningen visade sig vara uppbyggd på följande sätt. Först hade en oval 2,5x2 m stor nedgrävning gjorts i moränen. Denna hade en gropig och ojäm botten. Botten på den djupaste gropen låg 0,55 m under markytan. Mitt i anläggningen låg ett jordfast block ca 0,6 m diam med flat översida. Nedgrävningen hade sedan fyllts igen med jord, sten och bålrester. Översidan var svagt välvd ca 0,1 m hög. Steninblandningen var sparsam och stenmaterialet av skiftande storlek, 0,05-0,5 m. Någon form av stenkonstruktioner förekom ej. Bålresterna och fyllnadsjorden, som bestod av humusbemängd mo, var blandade i ett heterogent, sotfläckigt lager. Brända ben förekom spritt i hela lagret. Övriga fynd var keramik, järn- och bronsfragment, eldskadade pärlor, fragment av skifferbrynen och ett fragment av ett ornerat benföremål. Även dessa fynd låg spridda i hela lagret. Ett litet bronsfragment låg i botten av en av groparna under anläggningen. Keramiken framkom dels i fyra större koncentrationer dels som spridda skärvor. En av keramikkoncentrationerna bestod i huvudsak av två större fragment av samma kärl med sammanhängande botten och sida, det ena liggande på det andra och bägge med kärlets yttersida vänd uppåt. Skärvornas inbördes läge tydde på att kärlet redan vid nedläggandet varit sönderslaget.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Glas	Kol	Övrigt		
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st	gr
15	46	2000	20				31	bränt sädeskörn		<1
44	13			2				fragment av benkam		2
46				9						
47				<1						
48					5					

År 180 och 186 förfaller den
blivit ^{den} äro blandade i samband
med besättningen av båten

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Glas	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st gr
51								skiffer	21
52						<1			
53								skiffer	6
171				<1					
172				2					
174						4			
175						<1			
179	415gr.							skiffer	12
180	286			<1				skiffer	9
181	1.850gr.			1					
186	1992								
188								skiffer	3
189						1			
194						4			
195				1					
202								skiffer	6
203					1				
218								skiffer	5
222					2				
230								skiffer	13
Sa 2317	2000	20	15	8	9	31			77

Dessutom flinta, avslag och avfall 79 st, 979 gr

F 509 6 st avslag med bearbetning 17 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst, får och hund. Människoben och djurbenen låg blandade i anläggningen.

Keramik från 2 koncentrationer har på museet kunnat sättas

samman till dels ett bottenparti av en kruka, dels ett vägg- och bottenfragment av en annan. Bottenpartiet (fynd 186, fig 43) tillhör en stor vid kruka med 24 cm bottendiameter. Foten är tydligt avsatt och väggen buktar svagt utåt. Några mynningsbitar fanns ej bevarade. Godset är mycket tjockt, 1-2 cm och grovt magrat. Det är skiktat med en mörk gråsvart svagt bränd insida och en rödbrun hårdare bränd yttersida. Det andra kärlfragmentet (fynd 180, fig 42) är ett parti av ett mindre kärl med en bottendiameter av uppskattningsvis 15 cm. Kärlets höjd är 14 cm. Kärleväggen buktar svagt och mynningskanten förtunnad och utvikt. Godset är 6-7 mm tjockt och relativt välbränt. Det är skiktat med en ljusbrun yttersida och en mörkare gråsvart insida.

Järnfynden i anläggningen består av en nit (fynd 46) och en avbruten spik eller nit (fynd 172) och obestämbara små fragment. Nitens huvud är 1 cm diam och dess skaft är 5 cm långt. Spetsen är slagen år sidan och nitbrickan, som är fragmentarisk, är därefter påhamrad. Den har således ej varit försedd med hål. Den avbrutna spiken eller niten har ett fragmentariskt huvud, skaftet är 3 cm långt och har ett kvadratisk tvärsnitt med 5 mm sida.

Bronsfynden består dels av 2 små obestämbara fragment (fynd 203 och 222), dels av ett fragment som möjligen kan vara ett hörn- och sidokantfragment av ett likarmat spänne (fynd 48, fig 40). Av spännets översida är en så liten del bevarad att det är omöjligt att säga något om dess ornering. Sidokanten, av vilken en 2,5 cm lång bit är bevarad, är 6 mm hög och försedd med en ornering i låg relief med omväxlande ringar och 3 vertikala streck.

I anläggningen förekom 2 fragment av brända ben med ornering (fynd 44, fig 41). Dessa utgöres av 2 bitar av en sidoskena till en sammansatt benkam, ornerad med punktcirklar och 2 kantstreck. 4 små nithål förekommer på fragmenten. Enligt Jan Petersen är punktcirkelorneringen vanligast under vendeltid och första delen av 800-talet.¹⁾

Glasfynden består av 1 st eldskadad pärla och 3 st klumpar smält

glas, förmodligen eldskadade pärlor.

Flera fragment av skifferbrynen fanns i anläggningen.

A N L Ä G G N I N G 6

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig.

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, oregelbunden, ca 2,5x2 m med sot, kol och spridda brända ben i ytan. I mörkfärgningen ligger också enstaka 0,1-0,5 m stora stenar. I norra delen fanns en kraftig stubbe.

ARBETSBESKRIVNING

En profil drogs genom anläggningen i NÖ-SV. Anläggningen grävdes en halva i taget, den sydöstra först.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1). Mörkfärgningen visade sig bestå av en nedgrävning i den steniga grusiga moränen, fylld av grå, sotig mo. I mörkfärgningen låg enstaka 0,1-0,2 m stora stenar. Botten var mycket gropig, ojämn och delvis suddig. Största djupet var ca 0,2 m. Brända ben och kolbitar förekom spritt i hela anläggningen. En kraftig kolkoncentration fanns dessutom i sydvästra delen av anläggningen. De kraftiga rötterna från tallen i norra kanten av mörkfärgningen har antagligen rört om anläggningen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Kol	Övrigt		
	gr	gr	gr	gr	gr	art	st	gr
56	2	142	8		155	flintdepå, avslag		
265				1				
266							123	215
271	17							
Sa	19	142	8	1	155		123	215

Dessutom flinta, avslag och avfall 12 st, 668 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa.

Keramiken består av små tunna flagor. Största skärvan är 2 cm.

Järnfyndet, fynd 265 utgöres av en avbruten spik. Huvudet är 6 mm i diam och skaftet har kvadratisk tvärsnitt med 3 mm sida.

I utkanten av anläggningen, förmodligen utan samhörighet med denna framkom en flintdepå (fynd 266) med 123 små tunna skivavslag i ljusgrå, fin, genomskinlig flinta.

A N L Ä G G N I N G 9

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig.

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Stensättning, rund, ca 3 m diam och mycket flack, ca 0,2 m hög. Stenpackningen bestod av 0,05–0,3 m stora stenar i gles ojäm packning i mörkbrun något sotig mo utom i östra delen där jorden hade karaktär av osorterad morän (jämför anläggning 1 och 3).

Anläggningens begränsning var relativt klar. Kantkonstruktionen saknades dock helt. I norra kanten låg ett större block, 0,5x0,6 m stort.

ARBETSBESKRIVNING

Efter avtorvning lades en profil ut i NÖ-SV. Anläggningen grävdes en halva i taget, den nordvästra delen först.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 4, 12, 28 och 29). Den moränlika jorden i östra delen visade sig vid nedgrävning vara en tunn lins. Under kom som i anläggningen i övrigt humusfärgad mo med stenpackning av 0,1-0,3 m stora stenar. Stenarna i packningen låg med sin undersida ner i ett underliggande lager, som bestod av kraftigt sotfärgad mo med rikligt med brända ben och andra fynd. Sotlagret var kraftigast i centrum av anläggningen där det var 0,2 m tjockt, för att sedan successivt tunna ut mot anläggningens ytterkanter. Sotkoncentrationen var starkast i lagrets övre del. Endast enstaka stenar 0,1-0,2 m stora framkom i sotlagret.

Anläggningen vilade på morän, som bestod av gulbrun sand med enstaka stenar.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Glas	Kol	Övrigt		
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st	gr
37								harts		1
38	11	1677	173			41	322	bränt sädeskorn		41
41	54									
42								skiffer		5
43					41			bränt sädeskorn		41

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Glas	Kol	Övrigt		
	gr	gr	gr	gr	gr	gr	gr	art	st	gr
234				18		<1				
245					9					
252				6						
253						1				
254		86	10							
258						2				
278				19				BEDST		
279	143									
280				2						
281								skiffer		5
282								skiffer		11
Sa	208	1763	183	45	9	3	322			22

Dessutom flinta, avslag och avfall 4 st, 229 gr

F570 1 st avslag med bearbetning 18 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst och hund.

Keramik från anläggningen har på museet kunnat sättas samman till en liten, tunnväggig bågare (fynd 279, fig 48) 6 cm hög med rund botten relativt raka väggar och rak mynningskant. Mynningsdiametern är 10 cm. Godset är tunt, 4-6 mm, magringen är grov och består av stora sandkorn som ger godset en skrovlig, sandpappersliknande yta. Färgen är rödbrun.

Keramik av annan typ förekom också i anläggningen dels som spridda skärvor, dels i en mindre koncentration (fynd 41). Godset i dessa skärvor är grövre, 7 mm tjockt och skiktat med en skarp gräns mellan en hårdare bränd brunröd utsida och en gråsvart insida. En bevarad skärva från övergången mellan si-

da och botten visar att skärvorna hört till ett kärl med avsatt fot. Största skärvan är 5 cm.

Bronsfynden består av delar av en armring (fynd 245 och 43 fig 47). Ringen är gjord av 2 spiralsnodda runda tenar, 3 mm tjocka. Det största fragmentet är 11 cm långt. Efter böjningen på detta kan ringens diameter uppskattas till ca 8 cm. De två andra små fragmenten visar att tenarna vid hopfästningen smalnar av till spetsar. Troligen har ringen fästs ihop genom att de bäge ändarna i sin tur snotts om varandra.

Järnfynden består av ett betsel, en kniv, en pincett och fragment av spikar eller nitar.

Betslet (fynd 278, fig 46) är litet. Skänklarna är 7,5 respektive 8,5 cm långa och gjorda av 5-7 cm tjocka tenar. Betslets storlek stämmer väl överens med J. Lepiksaars bedömning av de bevarade hästbenen där han konstaterar att det rör sig om en småvuxen rastyp och att benresterna i flera fall tyder på unga djur.

Kniven (fynd 234, fig 44) är 8,5 cm lång, 1,5 cm bred och 3 mm tjock. Översidan är relativt rak medan eggen böjer ut något.

Pincetten (fynd 234, fig 45) är gjord i ett stycke av en lång platt ten, 6-7 mm bred och 3 mm tjock, som vikts över på mitten och som sedan tryckts samman ett stycke in från den vikta kanten så att en ögla för upphängning bildats. Den undre skänkeln är rak och 6,5 cm lång, den övre, som är avbruten, är böjd i en båge över den undre. Den är 5 cm lång. Pincetten är kraftigt anfräkt av rost med stora rostblåsor, varför uppgifterna om bredd och tjocklek ej är alldeles exakta.

Spikarna är i allmänhet små, en (fynd 234) är 3 cm lång med ett huvud 1 cm i diameter. I samma fynd ingår också ett fragment av en spik, ett skaft 3 cm långt och 3 mm tjockt. Fynd 280 är också ett fragment av ett skaft, 2,5 cm långt med rektangulärt tvärsnitt, 6x3 mm och med utplattad spets.

En nit eller spik (fynd 252) har ett 2,5 cm stort huvud. Skaf-tet är avbrutet.

I anläggningen fanns 4 välbevarade pärlor, en vit, opak (fynd 234) 10 mm diam och 5 mm bred, en röd, opak (fynd 253) 11 mm diam och 7 mm bred med avfasade kanter, en grön, genomskinlig dubbel pärla (fynd 258) 10 mm diam och 9 mm bred och en blå, eldskadad och något deformerad (fynd 258) 10 mm diam och 5 mm bred.

Skifferfynden består av fragment av brynen, det största 8,5 cm långt, 1 cm brett och 0,7 cm tjockt.

Övriga fynd var <1 gr brända sädeskorn och en stor mängd träkol.

A N L Ä G G N I N G 12

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, närmast rund, 1,8 m diam, bestående av mörkbrun, möjligen sotig mo med enstaka 0,1-0,4 m stora stenar i ytan, samt i östra delen ett block ca 0,7x0,5 m, synlig höjd ca 0,05 m. Begränsningen var relativt klar utom i väster där kraftig djuprensning skett innan anläggningen upptäcktes. Den svaga mörkfärgningsgränsen hade därvid ej iakttagits.

ARBETSBESKRIVNING

En av de vid områdesavtorvningen utsatta större längsgående profilbänkarna gick över anläggningens västra del. Någon ytterligare profil bedömdes ej vara nödvändig. Anläggningen grävdes på bägge sidor om profilen samtidigt.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 6 och 13). Anläggningen bestod av ett ca 0,3 m tjockt fyndförande något sotigt lager av humusfärgad mo med rikligt med brända ben. I sotlagret framkom enstaka stenar, 0,1-0,4 m

stora, och några större block 0,5-0,7 m stora. De sistnämnda vilade med sin undersida ner i den underliggande ljusa moränen. Troligen låg de naturligt. Sotlagret var tjockast i centrum av anläggningen, för att tunna av ut mot kanterna. Undersidan var relativt flat. Det kunde ej avgöras om anläggningen var lagd på en gammal markyta eller om denna först avbanats. Någon djupare nedgrävning var det i varje fall inte fråga om.

Fynden var i huvudsak koncentrerade till den övre delen av lagret.

Anläggningen vilade på morän, som bestod av något stenig, brun sand.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Glas	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	art	gr
45	855	21		<1	23	bränt sädeskorn	<1
54			2				
58			7				
59						vävtyngd av bränd lera	460
232			7				
233						skiffer	6
238			<1				
239			3				
261	12					bränt sädeskorn	<1
Sa	867	21	19	<1	23		466

Dessutom flinta, avslag och avfall 38 st, 19 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till häst och hund. Det förefaller trots detta troligast att det rör

sig om en grav och att människoben varit så vitttrade att det ej gått att bestämma.

Vävtynghden (fynd 59) av bränd lera är 12,5 cm diam och 4 cm tjock. Hålet är koniskt med 2-3 cm diam (fig 52).

Järnfynden består av 2 fragmentariska pilspetsar, 1 märkla, 1 liten ögla och några obestämbara fragment.

Av pilspetsarna (fynd 58 och 239, fig 50 och 51) är i bägge fallen bara en del av bladen bevarade. Den ena är 3,5 cm lång och 4 mm bred och har en mittås, så att tvärsnittet blir platt rombiskt. Den andra 4 cm lång, 1,5 cm bred och 2 mm tjock och har bara en svagt antydd mittås.

Märklan (fynd 58, fig 49) består av en närmast rund, 4 mm tjock hopböjd ten. Bägge spetsarna är avbrutna. Fragmentet är 4,7 cm långt.

Ögla (fynd 238) är liten och oval 12x6 mm och gjord av en platt 2 mm tjock mot ändarna avsmalnande och hoplödd ten.

Pärlorna, 2 st, (fynd 45) är mycket små, bara 4 respektive 5 mm diam. De är eldskadade så att man ej kan avgöra vad de ursprungligen haft för färg.

A N L Ä G G N I N G 14

BESKRIVNING FÖRE AVTÖRNING

Ej synlig

BESKRIVNING EFTER AVTÖRNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, rund, ca 1,5 m diam. Den bestod av mörk sotig mo med mycket rikligt med brända ben i ytan. Inga stenar framkom i mörkfärgningen. Moränen runt anläggningen var också stenfattig.

ARBETSBESKRIVNING

En profil drogs genom anläggningen i NÖ-SV. Anläggningen grävdes en halva i taget, den sydöstra delen först. På grund av den

stora mängden brända ben i sotlagret och för att vinna tid säckades jorden. Den spolades senare och de brända benen rensades fram inne på museet.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1). Anläggningen bestod av ett 0,2-0,3 m tjockt sotfärgat molager kraftigt bemängt med brända ben och en del kol. De brända benen var starkast koncentrerade inom ett mindre område i centrum av anläggningen ca 0,5 m diam. Från denna koncentration tunnade fynden av ut mot kanterna. Det sotfärgade molagret låg som en lins över rödbrun grusig morän som längre ner övergick i ljus sand. Någon nedgrävning kunde ej konstateras. Lagrets undersida var gropigt och ojämnt.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	art	gr
35	1884	36	6	<1	75	bränt sädeskorn	<1
240			1			slagg	1
243			8				
283			3				
284			3				
Sa	1884	36	21	<1	75		1

Dessutom flinta, avslag och avfall 27 st, 123 gr
kvarts 63 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst, får och hund.

Järnfynden består av en brodd, en spik och obestämbara

fragment.

Brodden (fynd 243, fig 53) har halvrund bottenplatta 4x1,8 cm med en 6 mm lång dubb. Skänklarna är böjda till en rektangel, 4x2 cm. De har ett kvadratisk tvärsnitt med 4 mm sida. Ena skänkeln är avbruten.

Spiken (fynd 55) har ett huvud som är 2 cm diam och ett 3 cm långt skaft med kvadratisk tvärsnitt med 3 mm sida. Spetsen är slagen åt sidan och uppåt.

Bronsfyndet är ett litet obestämbart fragment.

Övriga fynd är <1 gr brända sädeskorn och järnslag.

A N L Ä G G N I N G 18

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, oregelbunden, ca 3x2 m (N-S) med enstaka stenar 0,1-0,3 m stora i ytan. Mörkfärgningen bestod av humusbemängd något sotfärgad mo. Begränsningen var oklar och suddig. I östra delen var den omöjlig att fastställa på grund av kraftiga rötter från två stubbar.

ARBETSBESKRIVNING

En av huvudprofilerna gick genom anläggningen. Anläggningen grävdes med denna kvarstående och på bägge sidor om profilen samtidigt.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1 och 30). Vid nedrensningen av den svagt sotfärgade mon framkom en gles stenpackning av 0,05-0,4 m stora stenar. Dessa låg med undersidan nere i steril morän och var troligen bara en del av den naturliga klappern i området. Den mörkfärgade mon låg alltså bara som ett relativt tunt lager, upp till 0,15 m

tjockt, över och mellan stenarna i moränen. I centrum av anläggningen framkom en kruka, som stod mycket ytligt direkt under torven. Över och runt omkring krukans fanns ingen stenpackning. Under kom klappersten som i anläggningen i övrigt. Eventuellt kunde klappern här vara något påbättrad men det var omöjligt att med säkerhet avgöra detta. Mörkfärgningen gick ner mellan stenarna, men ej under.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	art	gr
85	79	54	1	10	harts skiffer	<1 54
89						
286	350	6				
66						
Sa	429	60	1	10		54

Dessutom flinta, avslag och avfall 77 st, 440 gr

F 511 1 st skrapa 9 gr

F 5123 st avslag med bearbetning 59 gr

Brända ben från anläggningen har med tvekan bestämts till människa.

Keramik från en koncentration i centrum av anläggningen har på museet kunnat sättas samman till ett bottenparti av en kruka (fynd 286) med en bottendiameter av 9 cm. Godset är 8-10 mm tjockt, grovt magrat och skiktat med ljust rödbrun utsida och gråsvart dåligt bränd insida.

A N L Ä G G N I N G 19

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Stensamling, 6x3 m (N-S) och 0,3 m hög. Något övertorvad med den mesta stenen synlig eller tydligt kännbar i ytan. Stenstorleken var 0,2-1 m. Bevuxen med hallon och blåbärsris. Området omkring anläggningen var blockrikt.

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Stensamling, 5,5x3 m (N-S) och 0,3 m hög med 0,2-1 m stora stenar tätt packade. Den dominerande stenstorleken var 0,4-0,6 m. Förutom två hållar ca 0,6 m diam och 0,1 m tjocka, var stenmaterialet rundade klumpstenar. Stenarna inklusive hållarna låg löst och ruckligt. Jorden mellan stenarna bestod av löst humusmaterial med något inslag av mo.

ARBETSBESKRIVNING

En profil i N-S lades över anläggningen. Anläggningen grävdes med kvarstående profilbänk. Stenen slängdes samtidigt på bägge sidor om denna. Därefter rensades ner till moränen. Härvid framkom i centrum av anläggningen en mörkfärgning i moränen (beskrivning följer nedan). En specialprofil lades ut över denna i Ö-V. Mörkfärgningen grävdes en halva i taget, den norra först.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 7). När stenarna i anläggningen slängdes visade det sig att jorden mellan och närmast under dem till största delen utgjordes av förna och humusmaterial med obetydlig moinblandning. Mellan och under stenarna framkom också en hel del recent material såsom glas, papper och obrända ben. Sannolikt rörde det sig om i sen tid uppslängd odlingssten. Strax under stenarna vidtog sedan ett mullager med humusbemängd mo och under detta kom moränen. I övergången mellan den humusbemängda mon och moränen låg en hel del 0,05-0,3 m stora stenar. Det var dock inte fråga om någon lagd stenpackning utan stenarna var en del av moränens ursvallade översida dvs klappersten.

I centrum av anläggningen framkom som ovan nämnts en mörkfärgning ca 1x2 m (N-S) i övergången mellan mo och morän. Mörkfärgningen bestod av gråbrun något sotig mo bemängd med brända ben och med enstaka stenar i ytan. Vid fortsatt nedgrävning av denna framkom i norra delen av mörkfärgningen en nedgrävning i moränen ca 0,4 m diam och 0,5 m djup (fig 14). Ben och sot var alltså i ytan spridda över en större yta än själva nedgrävningens. Gropen var fylld av samma gråsvarta något sotiga mo som mörkfärgningen i övrigt.

Fynd av brända ben, keramik och en järnspik framkom i mon. Mot botten av gropen låg 3 ca 0,3-0,4 m stora stenar. Även under dessa framkom lite brända ben och sot.

Under den i sen tid påförda odlingsstenen framkom alltså en grav i form av en enkel nedgrävning i moränen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	art	gr
112				8		
113	182	116	1			
114		96	4			
129				10		
141					flintskrapa	13
Sa	182	212	5	18		13

Dessutom flinta, avslag och avfall 28 st, 435 gr

5/3 2 st skrapor 58 gr

kvarts 28 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst och hund.

Keramiken består av ett mindre antal lösa skärvor (fynd 113), av utseendet att döma från en och samma kruka. En bottenbit visar att kärlet haft avsatt fot. Mynningen har varit rak och förtunnad.

Järnfynden består av 2 spikar (fynd 112 och 129, fig 54 och 55). Den ena är glödpatinerad och därför väl bevarad. Huvudet är 1,8 cm diam, skaftet är 4 cm långt och har kvadratisk tvärsnitt med 4 mm sida, spetsen är rak och utplattad. Den andra spiken är slagen genom ett litet rektangulärt järnbeslag, 4x2 cm. Spikens huvud är 1,5 cm diam och skaftet 3,5 cm långt.

I själva gravgömmen låg en liten fint bearbetad skivskrapa, 4x3 cm (fynd 141). Det är tänkbart att den kan ha tillhört gravgåvorna.

A N L Ä G G N I N G 21

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, rund, ca 1,2 m diam bestående av humusbemängd sotig mo med rikligt med brända ben i ytan. Begränsningen mot den omgivande humusfärgade moränen var något oklar. Sotfärgningen avtar successivt utåt. Inom anläggningen låg enstaka stenar, 0,05-0,3 m stora. Några av dessa var smuliga och eventuellt skörbrända.

ARBETSBESKRIVNING

En profil lades över anläggningen (Ö-V). Anläggningen grävdes en halva i taget, den södra delen först. På grund av tidsbrist och för att få med så stor del av de brända benen oskadade, säckades jorden från anläggningen för att senare spolas och sorteras.

GRÄVNINGSIKTTAGELSER

(Fig 1). Anläggningen visade sig bestå av en mörkfärgning bestående av sotfärgad mo ca 1,2 m diam och upp till 0,2 m tjock. I centrum och i övre delen av mörkfärgningen var en stark koncentration av brända ben ca 0,8 m diam och upp till 0,1 m tjock. Benkoncentrationen var klart begränsad särskilt mot den underliggande sotfärgade mon. Under denna vidtog morän vars översida var stenig och grusig.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Brons	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	art	gr
108	3842	88	1	<1	kol bränt sädeskorn ornerade ben? slagg	28 <1 4 2
109			10		bränt sädeskorn	<1
269			<1			
276				4		
277	15	1				
Sa	3857	89	11	4		6

Dessutom flinta, avslag och avfall 25 st, 183 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst, får och hund.

Det större bronsfyndet består av tre fragment av en svagt böjd bronsten (fynd 276, fig 47) det största är 5 cm långt. Tvärsnittet är närmast rektangulärt, 4x2 mm.

Det andra bronsfyndet (fynd 108) är ett litet obestämbart fragment.

Järnfynden består av en synål, 1 nit och 2 spikar. Synålen (fynd 108) är avbruten vid spetsen. Den bevarade delen är 5 cm

lång. Niten (fynd 109) har ett 2 cm stort huvud. Skftet är 4 cm långt och slaget åt sidan varefter nitbrickan är påhamrad. Den ena spiken fynd 109 har ett 1,5 cm stort huvud och ett avbrutet 2,5 cm långt skft, den andra har ett fragmentariskt huvud och ett 2 cm långt avbrutet skft.

A N L Ä G G N I N G 25

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Ej synlig

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, rund, ca 0,6 m diam bestående av grusig sotfärgad mo, med enstaka 0,1-0,2 m stora stenar i ytan. Översidan ligger i nivå med den omgivande klappern.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1). Anläggningen visade sig bestå av en jord- och stenfylld nedgrävning i moränen ca 0,4 m djup, med rakt nedskurna sidor och flat botten. Stenarna var 0,1-0,2 m stora - dels klumpstenar, dels några flata. Någon konstruktion kunde ej iakttagas. Stenarna låg tätt packade i sotig, grusig mo. Kol och brända ben framkom jämnt fördelade i hela nedgrävningen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.	Övrigt	
	gr	gr	art	gr
80	77	4	bränd lera	1
			harts	8

Dessutom flinta, avslag och avfall 6 st, 16 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa.

A N L Ä G G N I N G 30

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Anläggningen var ej synlig före avtorvning. Den framkom vid rensning efter stenslängning i område F och schakt A. Profilbänken mellan område F och schaktet skär rakt genom anläggningen. Anläggningen består av en oval mörkfärgning ca 1x0,4 m(Ö-V).

ARBETSBESKRIVNING

Anläggningen grävdes med kvarstående profilbänk.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1). Anläggningen visade sig vara en enkel bengömma nedgrävd i moränen. Nedgrävningen var oval, 1x0,4 m (Ö-V) och 0,2 m djup. De brända benen låg i sotig kolbemängd mo. Sten förekom ej.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.
	gr	gr
93	76	5

Dessutom flinta, avslag och avfall 4 st, 7 gr.

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa.

A N L Ä G G N I N G 36

Anläggningen, en gravgömma i form av en nedgrävning i moränen framkom vid rensning efter stenslängning i område E. Enstaka brända ben, förmodligen utspridda från anläggningen, hade dock framkommit intill gravplatsen redan vid avtorvningen.

ARBETSBESKRIVNING

Anläggningen grävdes skiktvis en halva i taget.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1). Gravanläggningen bestod av en skålformig nedgrävning ca 0,4 m diam med branta sidor och jämnt rundad botten. Största djup var 0,2 m. Gropen var fylld av mörk humusbemängd morän med enstaka mindre stenar 0,05 m stora. En liten mängd brända ben låg i den humusbemängda moränen. Nedgrävningen var täckt av enstaka stenar. Efter avtorvning var den omöjlig att urskilja i den oregelbundna klapperstensytan.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.
	gr	gr
21	170 136	2
136	2	
Sa	138	2

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa och hund.

ANLÄGGNING 37

Anläggningen, som bestod av en nedgrävning i moränen, framkom vid rensning efter stenslängning i område E.

ARBETSBESKRIVNING

En profil lades i Ö-V genom anläggningen. Anläggningen grävdes skiktvis en halva i taget, den södra först.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 15 och 32). Anläggningen bestod av en nedgrävning ca 0,8x0,6 m (N-S) och 0,25 m djup i ljus moränsand. Den var glest stenpackad med 0,05-0,3 m stora stenar i humusbemängd, fläckvis sotig sand. Några av stenarna var flata, men någon speciell konstruktion kunde ej iakttagas. Nedgrävningen hade jämnt sluttande sidor, men ojämn och diffus botten. En liten mängd brända ben och några kolbitar låg i anläggningen, mest koncentrerade mot ytan, men även enstaka längst ner i botten. Anläggningen är svårtolkad. Den ringa benmängden, där häst- och hundben men ej människoben kunnat påvisas, gör att man tvekar att kalla den en gravanläggning.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.
	gr	gr
22	22	2

Dessutom flinta, 1 avslag 2 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till häst och hund.

A N L Ä G G N I N G 39

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Anläggningen var ej synlig före avtorvningen

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Mörkfärgning, oregelbunden ca 2,5x 1 m (NV-SÖ) bestående av mörk sotfärgad benbemängd mo med enstaka stenar i ytan. Anläggningens begränsning var mycket oklar. Mörkfärgningen var nämligen omgiven av relativt tät stenpackning som tycktes svagt välvd. Före utgrävningen var det svårt att avgöra om det rörde sig om naturlig klappersten eller om en medvetet

lagd stenpackning.

ARBETSBESKRIVNING

Profil nr 3 skar rakt genom anläggningen, som grävdes med kvarstående profilbänk. En kruka som var nedsatt i anläggningen, togs upp i klump med jord omkring för att senare framprepareras inne på museet.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 1 och 33). Anläggningen visade sig bestå av en enkel nedgrävning i moränen. Stenpackningen runt anläggningen var till största delen naturlig klapper. I samband med nedgrävningen kan möjligen en del sten och jord ha slängts upp på klappern runt gropen och detta kan förklara varför stenpackningen här tycktes svagt välvd. Det var dock omöjligt att se någon gräns mellan den naturliga klappern och eventuellt påfört material. Nedgrävningen var 0,4 m diam och 0,3 m djup. I gropen var en kruka med brända ben nedsatt, delvis på och mellan två klumpstenar 0,25 respektive 0,3 m stora, en av dessa är synlig på profilritningen, (fig. 9). Den stod ytligt med bara ett tunt lager mull över sig (fig 34). I benkoncentrationens övre del omedelbart under torven låg relativt rikligt med bränd lera. En del stycken hade avtryck efter kvistar. Möjligen kan det röra sig om rester efter någon form av överbyggnad uppförd antingen i kultiskt syfte eller helt enkelt för att markera graven och skydda den ytligt stående krukan.

Krukan var omgiven av sotig ben- och kolbemängd mo med enstaka 0,1 m stora stenar. I ytan hade ben och sot spritts ut från gropen över ett större område. Antagligen var detta ett resultat av markflyttning genom trädrötter. En tall med kraftigt utbildat rotsystem växte omedelbart intill anläggningen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Järn	Kol	Övrigt	
	gr	gr	gr	gr	gr	art	gr
24 287	⁴⁴⁰ 460	916	78	10	34	lerklining	327
Sa	460	916	78	10	34		327

Dessutom flinta, avslag och avfall ³²16 st, ⁵³⁴480 gr
¹⁸¹⁴2 st avslag med bearbetning 35 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, får och hund.

Keramik från anläggningen (fynd 24) har på museet kunnat sättas samman till ett bottenparti av en kruka med rak botten med 10 cm bottendiameter. Några mynningsbitar finns bevarade och visar att kärlet har haft en förtunnad utvikt mynningskant. Godset är ca 6 mm tjockt och skiktat med rödbrun yta och mörk gråsvart kärna. Magringen är grov och ytan skrovlig.

Järnfyndet består av ett litet bågformigt handtag och en platt järnten möjligen någon form av beslag (fynd 287, fig 56). Handtaget är 7,5 cm långt och består av böjd ten med rektangulärt tvärsnitt 10x5 mm, avtunnande ut mot ändarna. Dessa är svagt uppböjda. Beslaget är 5 cm långt, 5 mm brett och 3 mm tjockt.

A N L Ä G G N I N G 43

BESKRIVNING FÖRE AVTORVNING

Anläggningen var ej synlig före avtorvningen.

BESKRIVNING EFTER AVTORVNING OCH RENSNING

Anläggningen bestod av en kraftig benkoncentration, 1 m diam, i sotfärgad mo mellan två större block, 2x1 m respektive 1x1 m. Någon sten förekom ej i anläggningens yta. Runt anläggning-

en däremot låg tätt packad klappersten.

ARBETSBESKRIVNING

Profil nr 3 skar genom anläggningens östra del. Anläggningen grävdes skiktvis med kvarstående profilbänk.

GRÄVNINGSIÄKTTAGELSER

(Fig 1 och 35). Anläggningen visade sig bestå av en grund nedgrävning i moränen. Gropen var rund och 1 m diam och 0,15-0,2 m djup. Den var fylld med sotfläckig gråbrun mo, kraftigt bemängd med brända ben. Enstaka 0,1-0,2 m stora skörbrända stenar låg nere i den sotfläckiga mon. Kolbitar förekom ej. Ett av blocken, det som låg sydväst om anläggningen, var ditlagt. Det låg direkt på klapperstenen. Enstaka brända ben, troligen utspridda från bengömman låg direkt under blocket.

Anläggningen var alltså en enkel brandgrav. Gravbålet har varit rest på annan plats. De brända benen har samlats upp och grovrensats och sedan grävts ner intill ett större jordfast block. Ett annat block har flyttats dit för att ytterligare markera gravplatsen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Brända ben best.	Kol	Övrigt	
	gr	gr		art	gr
1	500	50		1 st avslag med bearbetning	4
237 33	11		12		
Sa	511	50	12		4

Intill anläggningen framkom en flintdepå med ²⁶16 st avslag, ¹¹⁷73 gr

^{F 575} och 3 st avslag med bearbetning

114 gr

Brända ben från anläggningen har bestämts till människa, häst, får och hund.

ANLÄGGNING 42

Anläggningen, en härd, framkom vid utgrävning av område A.

ARBETSBESKRIVNING

En profil lades genom anläggningen i N-S. Anläggningen grävdes en halva i taget, den västra delen först.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 16 och 30). Anläggningen bestod av en i den ljusa moränsanden nedgrävd härd, ca 1 m diam och 0,4 m djup. Den hade stenfodrade väggar med i allmänhet 0,1-0,2 m stora stenar, som särskilt i östra delen var tätt kilade (fig 31). Den omgivande moränsanden var klart bränd och hade gråvit färg. Härden var fylld med sotig kraftigt kolbemängd, moig sand. Den var glest stenpackad med 0,1-0,5 m stora stenar varav några var skörbrända. I botten låg en flat sten 0,25x0,2 m stor. Fynden utgjordes av enstaka brända ben, som framkom i anläggningens övre del och en kraftig järnnit 0,1 m från härdens botten.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Brända ben obest.	Järn	Kol
	gr	gr	gr
231	1		225
235		10	
Sa	1	10	225

Dessutom flinta, avslag och avfall 19 st, 23 gr

kvarts, 2 st 8 gr

Järnfyndet består av en nit (fynd 235). Huvudet är 2 cm i diam, skaftet är 5 cm långt och böjt åt sidan varefter en nitbricka med ca 1,5 cm diam är påslagen.

ANLÄGGNING 50

Anläggningen, troligen en härd, framkom vid maskinavbaningen på platåns nordligaste del. Dess övre delar skadades av schaktmaskinen.

ARBETSBESKRIVNING

En profil drogs genom anläggningen, som sedan grävdes en halva i taget.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Härden var 0,8 m diam och ca 0,1 m djup. Den bestod av ett 20-tal klart skörbrända stenar i starkt sotig, grusig sand. Enstaka kolbitar förekom. Underlaget var ljus grusig sand. Någon form av stenkonstruktion kunde ej iakttagas då stenarna var omflyttade av schaktbladet.

G R O P A R N A

Vid rensning efter stenslängning i område A-P och vid maskinavbaning av platåns norra del framkom ett 20-tal anläggningar i form av mörkfärgade fläckar som avtecknade sig mot den omgivande ljusa moränsanden. Vid nedgrävning visade de sig bestå av runda eller ovala, grunda gropar med humusbemängd mo eller moig sand i sandig morän. Anläggningarna var mycket enkla och lika varandra till formen och för överskådlighetens skull ges här bara en sammanfattande beskrivning av dem.

Anläggningarna 26-29 och 33-34 framkom i område F, anläggningarna 31-32 i schakt A, anläggningarna 35, 40 och 41 i område A, anläggning 38 i område C, anläggning 44 i område K och anläggningarna

45-49 och 51-53 på den maskinavbanade ytan (fig 1). Groparnas mått varierade mellan 0,4 och 1 m diam. Anläggning 44 särskilde sig genom sin storlek - den var 2x1 m stor. Djupet varierade mellan 0,05 och 0,25 m. I något mindre än hälften av groparna förekom sten, från enstaka upp till ett 10-tal. Sot och kolbitar förekom i flertalet (14 av 21). I 6 gropar framkom enstaka brända ben, från <1 gr upp till 8 gr. Övriga fynd var flintavslag. I anläggning 27 framkom ett fragment av ett skifferbryne och i anläggning 34 en keramikkoncentration. Skärvorna låg spridda i gropen utan någon inbördes ordning, eventuellt var de omflyttade av rötter från en kraftig stubbe som stod i kanten av gropen. Huruvida det ursprungligen varit ett helt kärl, som varit nedsatt i gropen, gick således ej att avgöra.

Anläggningarna är svårtolkade. I några fall skulle man kunna tänka sig att det endast var frågan om gropar efter uppbrutna block. Sten har uppenbarligen tagits från området. Borrhål efter sprängning kunde iakttagas på några kvarliggande block. En del större block har också använts vid själva gravbyggandet i området. Denna förklaring passar dock ej för de fall där jorden i groparna var sotbemängd. Antagligen rör det sig här om rester efter enkla eldplatser, kanske bara utnyttjade en enda gång. Sotfärgningen var oftast svag och skörbrända stenar förekom ej.

Det förefaller troligt att dessa eldplatser hör samman med gravfältet, kol från anläggning 29 har C^{14} - daterats till 750 e Kr, och de kulthandlingar som kan ha utförts här i samband med gravläggningarna som t.ex. brännoffer och anrättandet av gravmåltider.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Anläggning nr	Fynd nr	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Kol	Övrigt		
						art	st	gr
26	96					flintavslag	4	11
27	81 86		<1			flintavslag skiffer	10	8 18
28	102					flintavslag kvarts	2	12 9
29	104		1		6	flintavslag avslag med bearbetning	1 1	4 2
31	105		2					
32	107		1			flintavslag	1	2
33	106					flintavslag	1	2
34	65	450	1			flintavslag	5	10
35	28		8					
44	241					bränd lera flintavslag	1	4 1
46	288					flintavslag	1	3
49	267		3	<1		flintavslag	1	10

Keramik från anläggning 34 (fynd 450) har på museet kunnat sättas samman till en del av väggen och mynningen på en kruka ca 12 cm hög. Väggen är svagt buktande och mynningen är rak och rakt avskuren. Godset är 7 mm tjockt, grovt magrat och skiktat med ljust rödbrun utsida och gråsvart insida.

SAMMANFATTANDE BESKRIVNING AV ODLINGSRÖSENA PÅ GRAVFÄLTET

(Anläggning 4, 7, 8, 10, 13, 16, 17, 19, 22, 23, 24).

Odlingsrösen låg alla i östra delen av gravfältet utefter åkerkanten. De bestod av i allmänhet mycket småstensamlingar med fint stenmaterial 0,1-0,2 m stora stenar. Undantag var anläggning 4 och 19, som var stora oregelbundnastensamlingar med grovt stenmaterial.

Odlingsrösen var endast svagt övertorvade och stenarna låg löst och ruckligt med endast förna mellan stenarna. I många av dem framkom recent material, som tegel, glas och obrända djurben.

FYND UTOM ANLÄGGNINGEN

FYNDTABELL

Fynd nr	Område	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Övrigt		
		gr	gr	gr	art	st	gr
77	F			<1			
78	F				harts		<1
82	F				harts		<1
91	F	1			harts		3
95	F	4					
99	F				harts		1
100	F	1					
101	Q				pimpsten		5
144	E				flintdepå	50	277
178	O				slagg		<1
183	N	11					
190	O	4					
204					pimpsten		12

Fynd nr	Område	Keramik	Brända ben obest.	Brända ben best.	Övrigt		
					art	st	gr
215	A				harts		1
219	A				harts		<1
	SCH						
4	B	1	27		<i>Flinta.</i>	<i>6</i>	<i>32</i>
32	K	3			harts		1
61	C	4					
67	F	2					
68	F				skiffer		10
69	F				harts		2
70	F	1					
74					skiffer		5
259	M-K				<i>avsl. m. bearb</i> flintdepå.	<i>1</i> 53	<i>20</i> 1790
17	D				<i>kvarts</i> skiffer	<i>3</i>	<i>6</i> 4

Område	Redskap		Icke redskap		Kvarts
	art	gr	st	gr	
A	1 st knuta	19	104	1844	41
	1 st avslag m bearbetning	2			
B			35	352	57
C	1 st avslag m bearbetning	47	175	2088	29+144
	1 st knacksten	74			
	1 st skrapa	7			
	1 st skrapa	61			
	1 st spånfragm m bearbetn	1			
	1 st avslag m bearbetning	19			
	1 st avslag	9			
	1 st knuta	37			
D	1 st spån m bearbetning	6	14	154	25
	1 st avslag m bearbetning	30			
E	1 st avslag m bearbetning	21			
	1 st knuta	68	79	1594	388
	1 st knuta	133			
	1 st kärna	795			
F	1 st pilspets	1	366	6142	537
	1 st avslag m bearbetning	7			
	1 st spånfragm m bearbetn	2			
	1 st avslag m bearbetning	19			
	2 st knutor	237			
	1 st knuta	82			
	1 st avslag m bearbetning	3			
	1 st avslag m bearbetning tvärpils spets	1			
	1 st avslag m bearbetning	18			
	1 st knuta	25			
G			16	537	

Område	Redskap		Icke redskap		Kvarts
	art	gr	st	gr	
H	1 st skrapa	23	21	392	
	1 st avslag m bearbetning	22			
K	1 st skrapa	10	42	1057	20
	1 st avslag m bearbetning	2			
L	1 st avslag m bearbetning	13	20	552	4
M	1 st avslag m bearbetning	7	40	1160	617
N	1 st knuta	82	81	1400	150
O	1 st pilspets	4			
	1 st knuta	40	45	1200	37
	1 st avslag m bearbetning	27			
	1 st skrapa	16			
P	1 st avslag m bearbetning	50	53	607	6
	1 st avslag	18			
Mask. avb. yta	1 st skrapa	22	47 62	1048 705	
	1 st skrapa?	17			
	1 st knuta	36			
	2 st kärnfragment	185 79			
	1 st avslag m bearbetning	56			
Sch. A	1 st knuta	70	26	336	
Sch. B			5	74	

} + skiffer 5gr.

} skiffer. 32gr.

SAMMANFATTNING

Gravfältet låg på nordvästra delen av bergshöjden Janneberg i Västra Frölunda, på en mot nordväst svagt sluttande plåtå. Marken var stenig och blockrik, den har troligen aldrig varit uppödlad. En klapper har utbildats över området under den post-glaciala transgressionen och regressionen. Klappern täcktes av

ett tunt mullager och grästorv. Området var bevuxet med blandskog med undervegetation av busksly.

På gravfältet fanns 17 anläggningar som bedömdes vara gravar, därav var dock några mycket osäkra. Gravarna var brandgravar. I 14 anläggningar har människoben kunnat påvisas. Förutom de brända människoben förekom rikligt med brända ben av husdjur, häst, får, hund och i ett fall höns.

Benmängden i gravarna varierar starkt, från närmare 4 kilo ner till ett 10-tal gram.

J. Lepiksaar säger i sin rapport över benbedömningen att.....
 "de i förhållande till djurbenen skörare delar av människoskelett synes ha sönderfallit så starkt, att deras bestämning lyckats endast i ett fåtal fall. Massivare delar av skelettet hos häst och får är lättare att identifiera och samna gäller också hundrester, vilkas karakteristiska drag bevarats på grund av deras mindre storlek. Dominansen av djurben i det identifierade materialet är till stor del be-
 tingat av detta och motsvarar icke helt de ursprungliga förhållandena". Det finns således inget som hindrar att anläggningar med rikligt med brända ben, men där endast djurben påvisats, ändå kan vara gravar. (Benbestämning se Exkurs 1).
 Gravformen varierade.

Två högar, två stensättningar och tretton enkla brandgropar förekom. Av högarna var den ena rund, 8 m diam och 0,75 m hög, den andra oval, 6,5x3 m och 0,4 m hög. Bägge var enkelt uppbyggda av jord och sten av mycket skiftande storlek. Den ovala högen anläggning 3 hade i ena ändan en rund i andra ändan en spetsig avslutning - den avrundade åstadkommen av en tät halvcirkelformig småstenspackning, den spetsiga genom fyra i rad nedgrävda block.

I bägge högarna låg gravgömmorna i fyllnadsjorden utan någon form av stenkonstruktion omkring.

Stensättningarna var flacka, 3 respektive 2 m diam, och mycket enkla till sin uppbyggnad. Stenpackningen var i bägge fallen

gles och ojäm och begränsningen mot den omgivande steniga moränen var svår att urskilja. Några stenkonstruktioner förekom ej. Rikligt med brända ben, gravgåvor, sot och kol låg spridda under och mellan stenarna.

De övriga gravarna var enkla brandgropar i allmänhet ca 1 m diam och grunda 0,1-0,3 m djupa. De brända benen var vanligen relativt väl rensade. En del sot och kol förekom dock. Människo- och djurben låg blandade. Antagligen hade de bränts tillsammans på bålet.

Lerkärl som behållare för de brända benen förekom i en del fall. Möjligen kan också behållare av förgängligt material, trä, skinn eller tyg ha förekommit. En liten koncentration små spikar av järn i anläggning 3 (fig 39) och ett litet handtag i anläggning 39 (fig 56) kan eventuellt vara rester efter träskrin.

Huruvida brandgroparna ursprungligen haft någon form av markering över markytan kunde ej avgöras. I ett fall, anläggning 39 förekom rikligt med lerklining med kvistavtryck över gravgömmen. Möjligen var detta en rest efter någon form av överbyggnad.

Gravarna har givit ett tämligen rikt och varierat fyndmaterial mest fyndrika var den ovala högen, anläggning 3 och de två stensättningarna anläggning 5 och 9. Den runda högen, anläggning 1 gav däremot anmärkningsvärt lite fynd utöver de brända benen. Vissa tecken tyder dock på att denna grav blivit plundrad.

Gravgåvorna bestod av smycken, personliga tillbehör och redskap. Därutöver gjordes några fynd av delar av hästmunderingar. Gravgåvorna är i allmänhet fragmentariska och dåligt bevarade. Troligen har de varit med på gravbålen. Pärlorna är oftast klart eldskadade.

På gravfältet framkom också två härdar. Anläggning 50, en enkel eldplats med skörbrända stenar i sotig jord, framkom vid maskinavbaningen på platåns nordligaste del. Den har ej kunnat dateras. Den andra härden, anläggning 42 låg mitt på gravfältet. Den bestod av en stenskodd grop ner i moränsanden. Den

dateras till yngre järnålder genom fynd av en järnnit. Härden är således inte en rest av någon tidigare bosättning på platsen utan bedömes ha samband med gravfältet. Den kan t.ex. ha utnyttjats vid tillredande av offermåltider.

Förutom gravar och härdar fanns på gravfältet ett 20-tal anläggningar av svårbedömd karaktär. De bestod av mörkfärgade gropar i den ljusa, sterila moränsanden. Det var svårt att avgöra om det var fråga om medvetet gjorda nedgrävningar eller ej. Eventuellt kunde det vara gropar efter uppbrutna block. Den troligaste förklaringen är dock att det rör sig om rester efter enkla eldplatser utan någon form av stenkonstruktioner.

DATERING

Det samlade fyndmaterialet från gravarna ger en allmän datering av gravfältet till yngre järnålder. För denna allmänna datering talar bland annat keramikfynden, pärlorna och nitarna, liksom den rikliga förekomsten av brända ben av husdjur i gravarna. För en mera exakt datering till vikingatid talar fynden av bronsarmringen (anläggning 9, fynd 245, fig 47) och fragmentet som eventuellt kan vara en del av ett likarmat spänne (anläggning 5, fynd 48, fig 40). Enligt Jan Petersen ¹⁾ är bronsarmringar vanligast i tidig vikingatid medan silverarmringar i allmänhet tillhör sen vikingatid. Denna typ av armring med två spiralsnodda tenar förekommer dock endast i silver i Norge och dateras där till sen vikingatid.

Ett fynd av ett fragment av sammansatt benkam med punktcirkelornering (anläggning 5, fynd 44, fig 41) ger enligt Jan Petersen ²⁾ en datering till troligen sen vendeltid - tidig vikingatid.

Tre anläggningar har C¹⁴-daterats. Det är den stora högen (anläggning 1), en enkel brandgrop längst upp i södra delen av gravfältet (anläggning 21) och en mörkfärgad grop i gravfältets norra del (anläggning 29). Provet har gett följande

resultat: 700 $\pm$ 100 e.Kr., resp 875 $\pm$ 100 e.Kr., resp 750 $\pm$ 100 e.Kr.
 C^{14} -dateringarna stöder alltså en datering av gravfältet till sen
 vendeltid - tidig vikingatid.

SUMMARY

A grave-field in Västra Frölunda from the transition between the Vendel and the Viking periods. The site was situated on the small ridge of Janneberg which is covered by moraine and wooded. This ridge is orientated north-west - south-east and juts out into the large Åby valley which extends from the Askim fiord and inland to the town of Mölndal.

The grave-field was situated on the north-western part of the hill, on a plateau which slopes slightly towards the north-west.

The grave-field consisted of seventeen structures which could be regarded as graves. Some of these were, however, very uncertain. The burials had been cremated. Apart from cremated human bones, considerable amounts of cremated bones of domestic animals were found (horse, sheep, dog and - in one instance - hen).

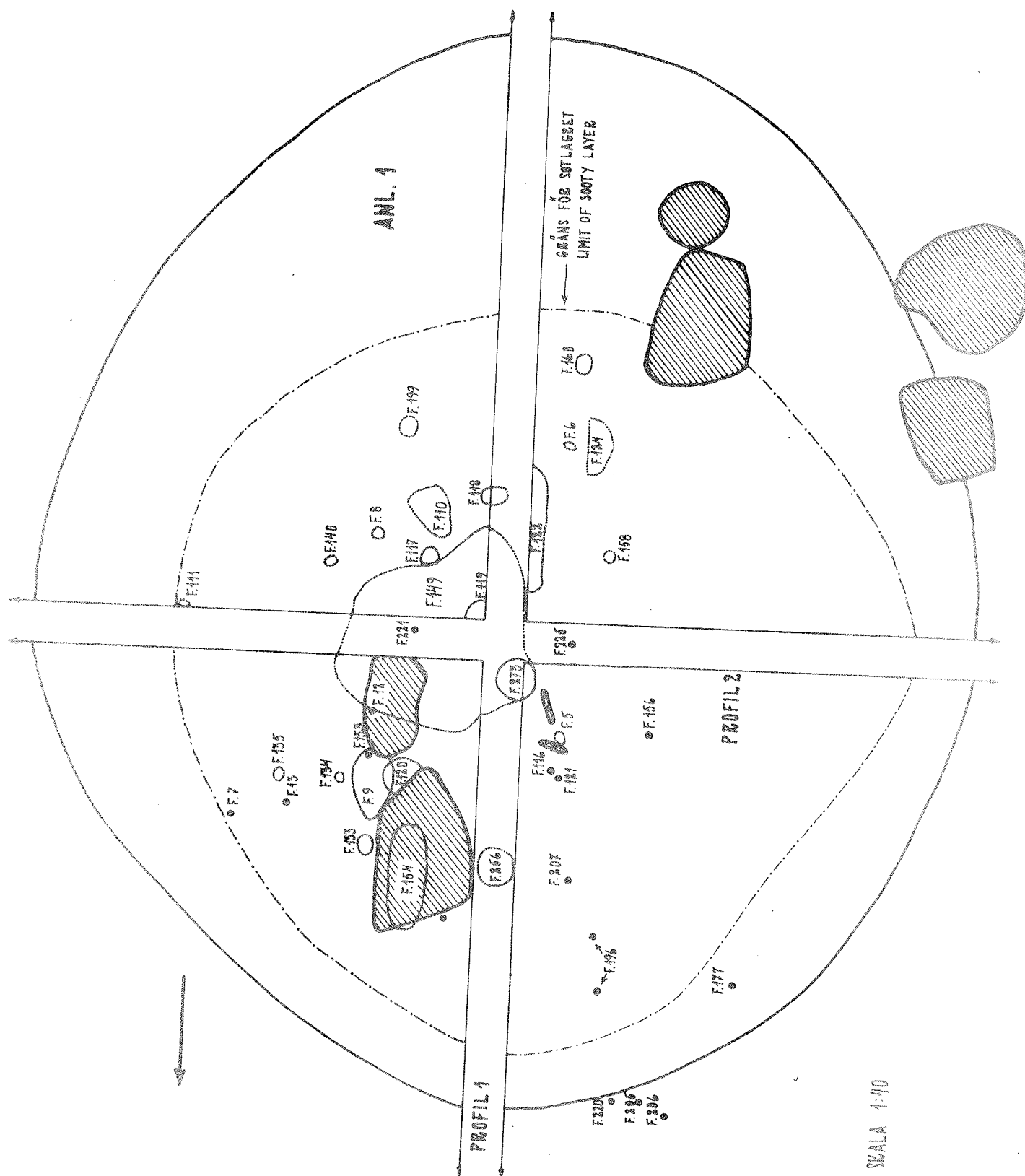
The grave varied in shape. Two mounds, two stone settings and thirteen simple cremation pits were found.

The grave have yielded a fairly rich and varied assortment of objects. The grave-goods consist of ornaments, personal belongings and tools. Parts of horse-trappings were also found.

Birgitta Carlbon

Litt:

- 1) Jan Petersen: Vikingatidens smykker. Stavanger 1928. Sid 157 ff.
- 2) Jan Petersen: Vikingatidens redskap. (Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo, 1951). Oslo 1951. Sid 486.

[illegible]

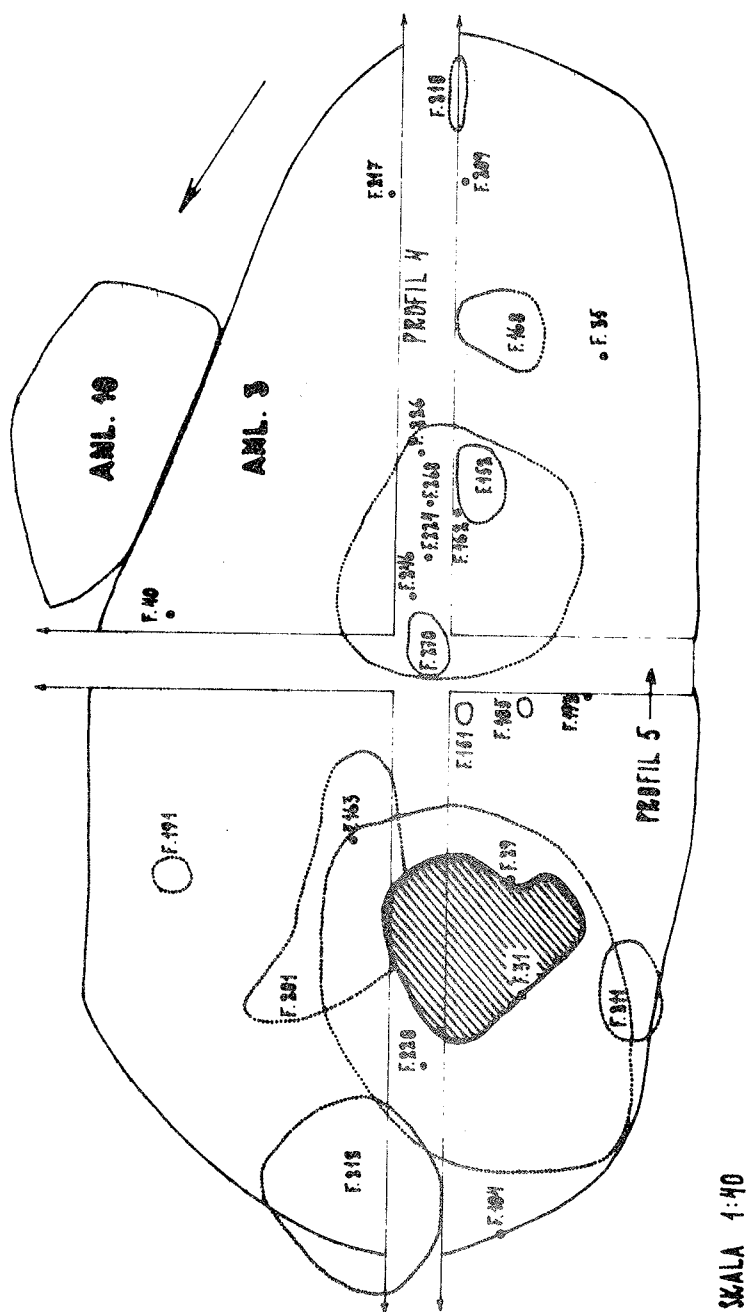

FIG. 3

ANL. 7

H

GRÄNS FÖR ANLÄGGNING
LIMIT OF STRUCTURE

GRÄNS FÖR MÖRKFÄR-
NING.
LIMIT OF DARK COLOURED
SOIL

ANL. 9

● F.282

○ F.279

○ F.278

○ F.272

● F.281

● F.37

● F.280

● F.42

F.41

● F.245

● F.43

● F.234

F.38

● F.252

F.254

○ F.158

● F.255

SKALA 1:20

H

FIG. 4

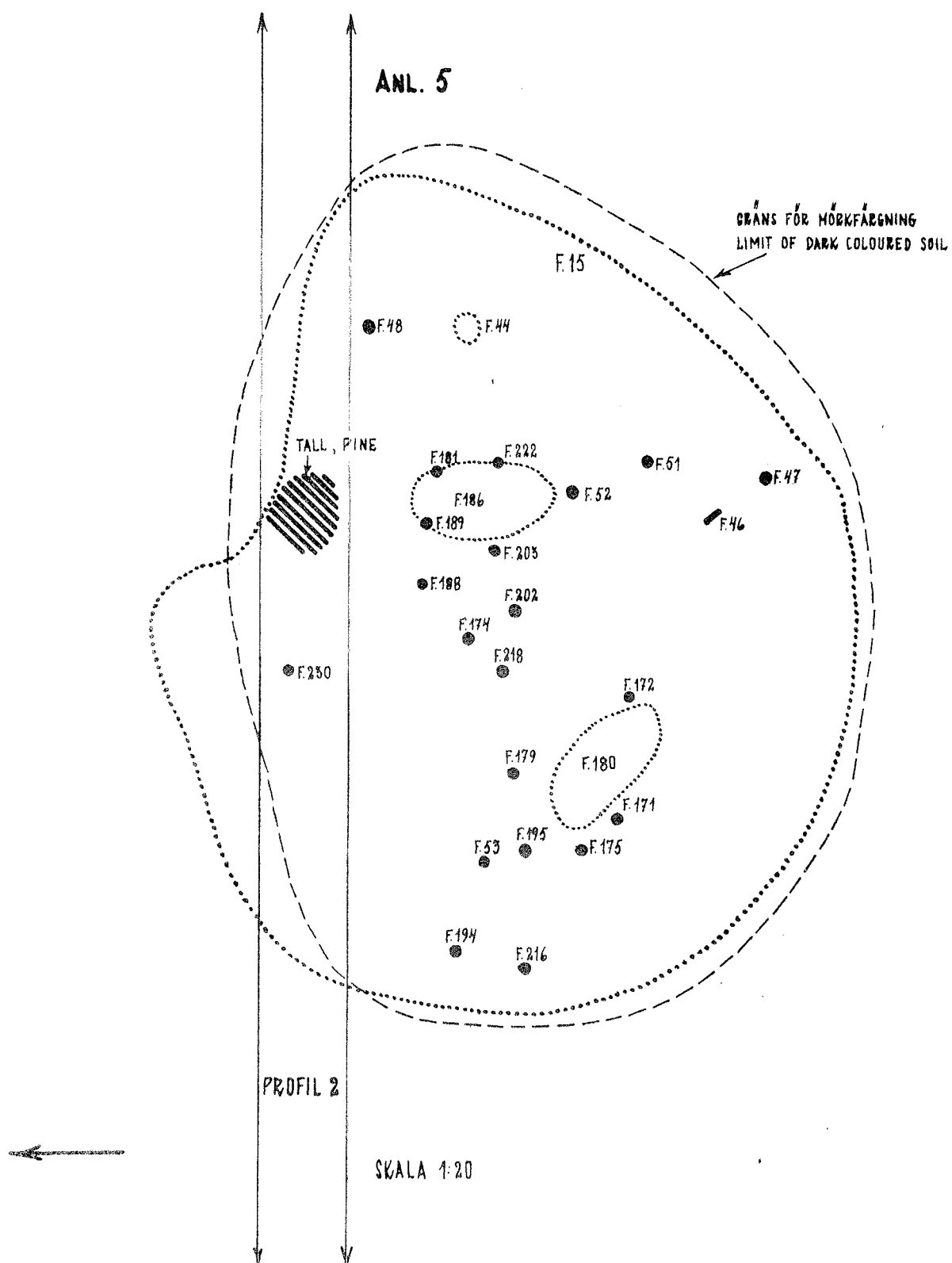
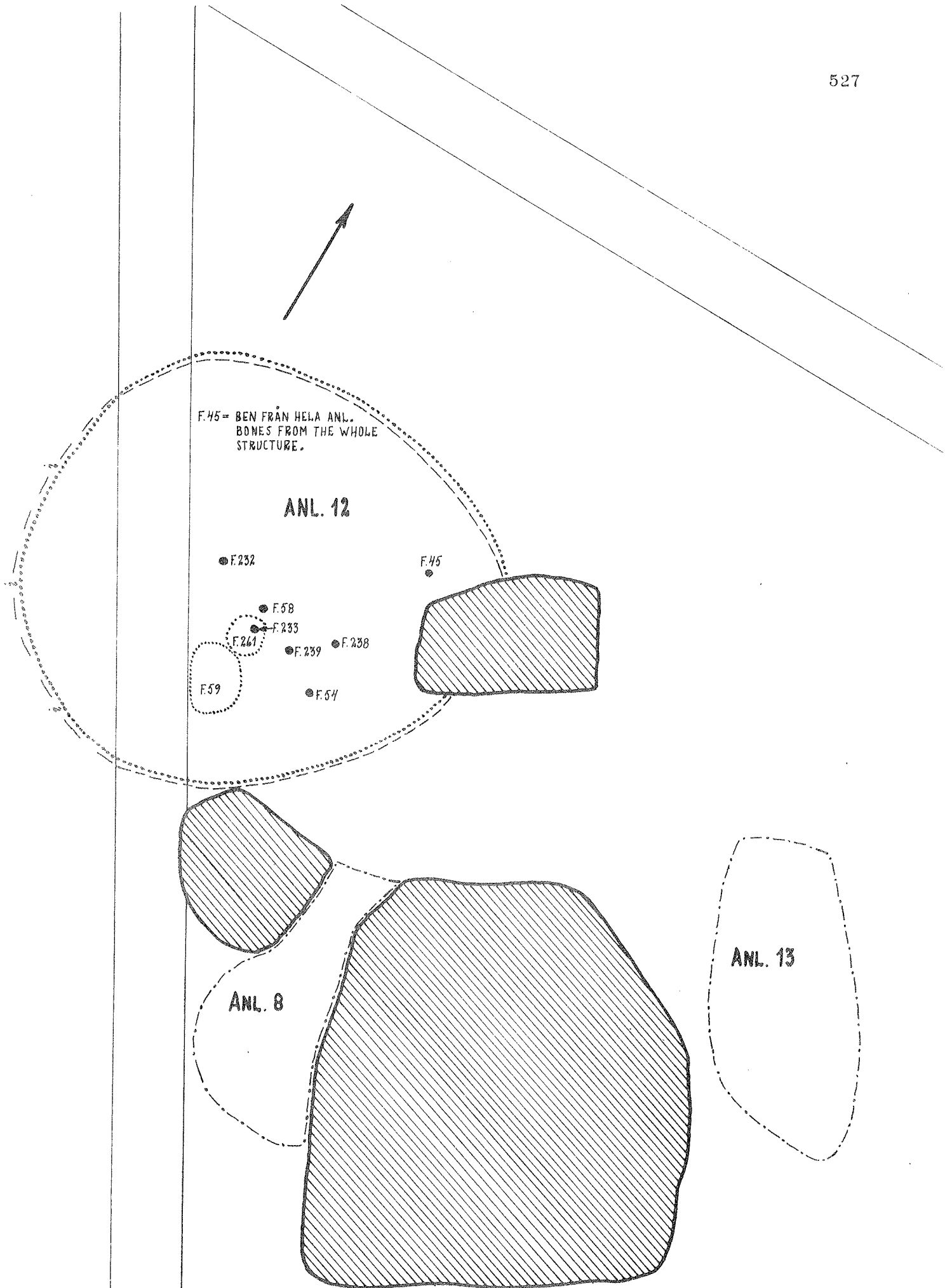

FIG. 5

SKALA 1:20

FIG. 6

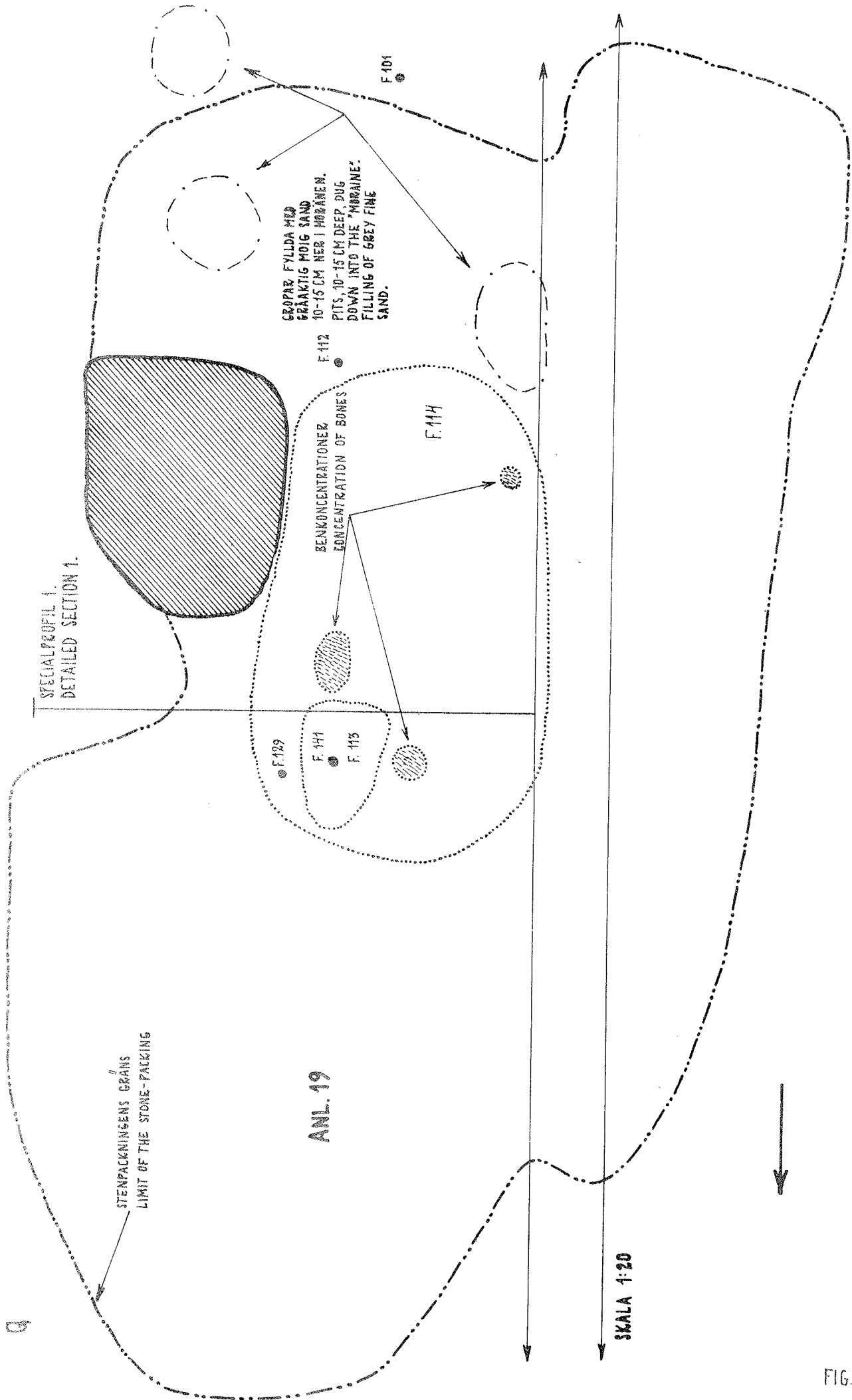

FIG. 7

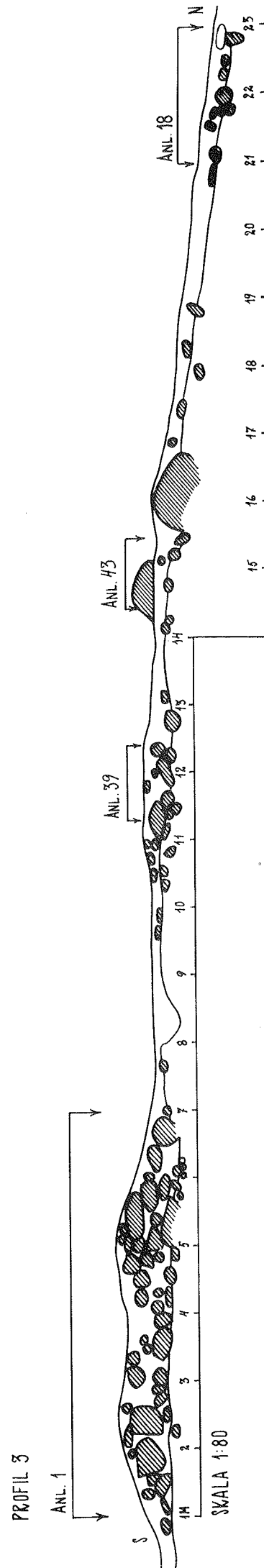
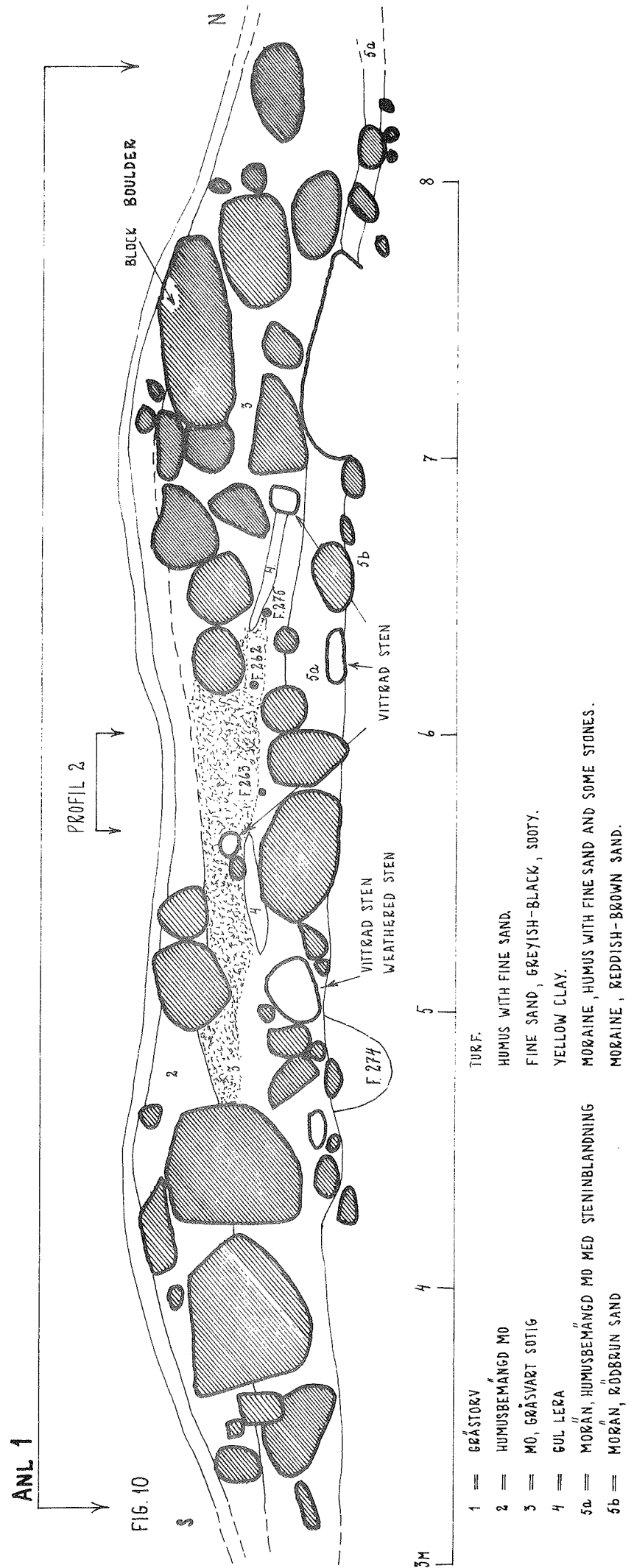
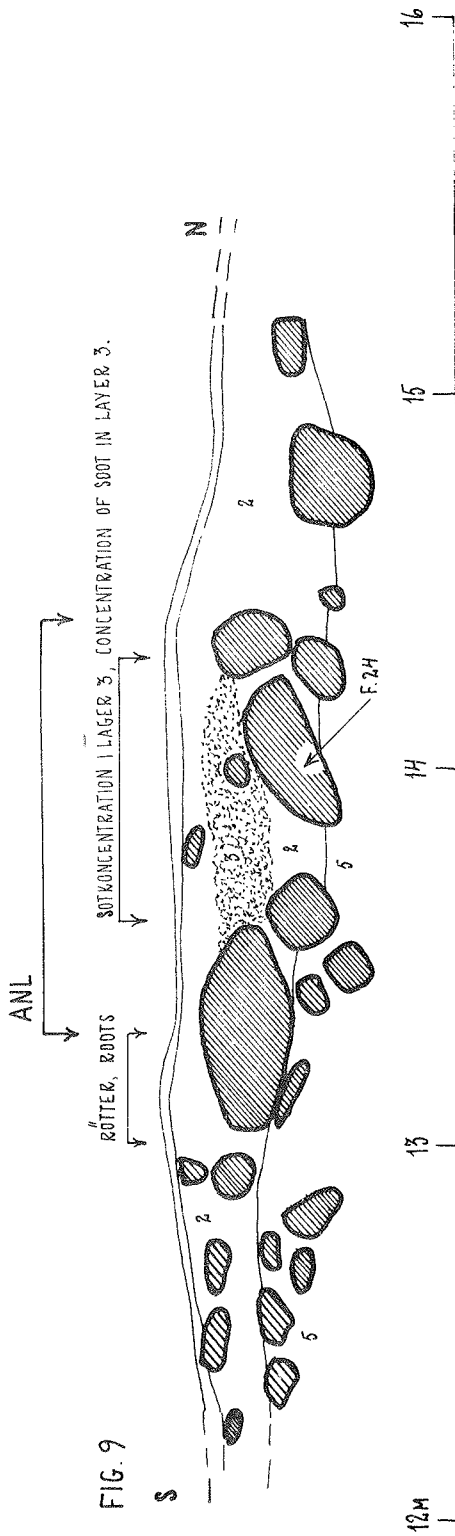

FIG. 8

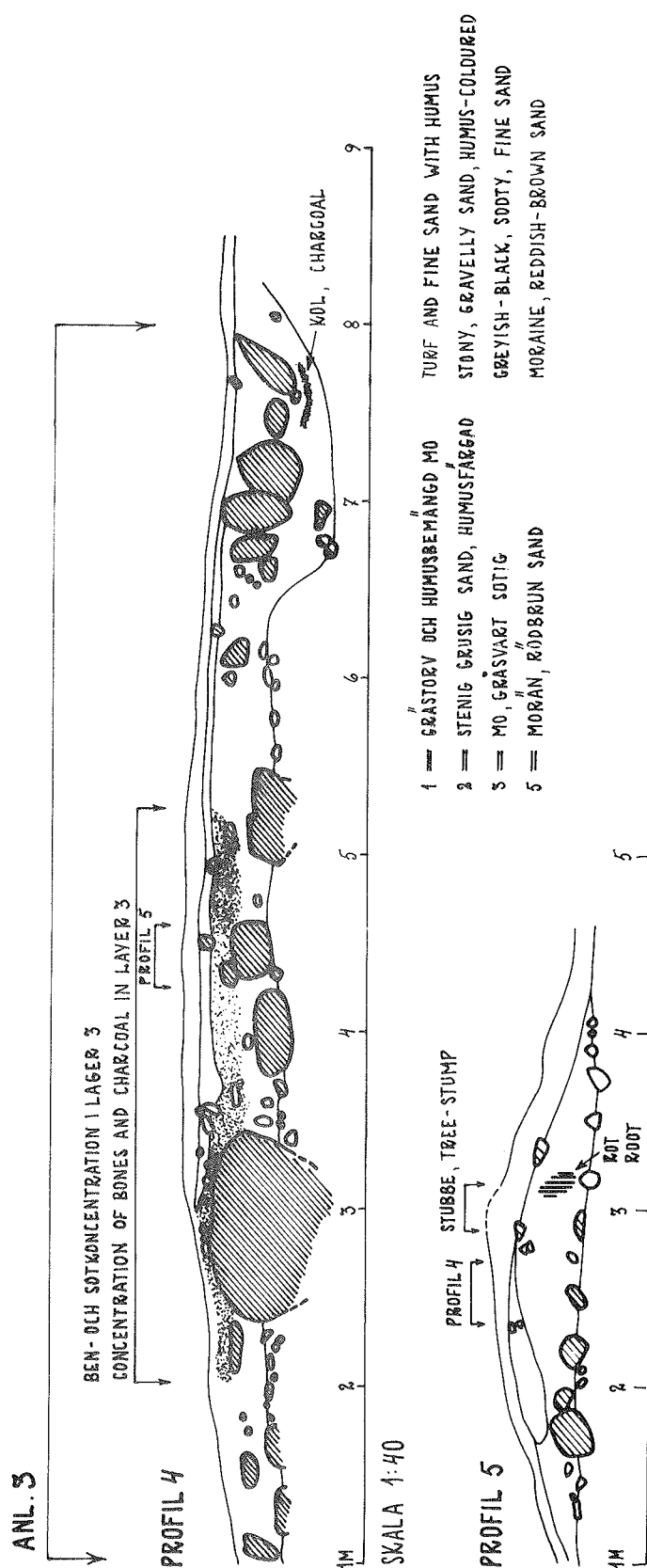
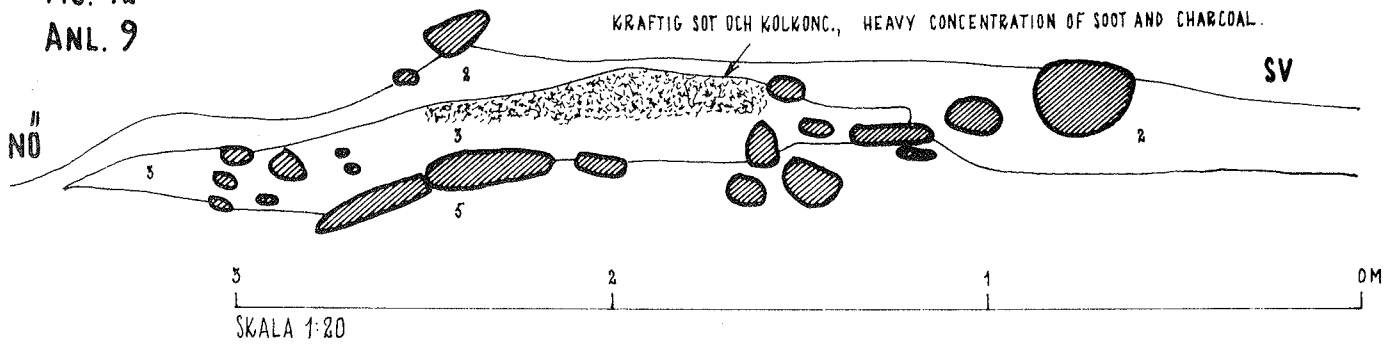

FIG. 11

FIG. 12
ANL. 9

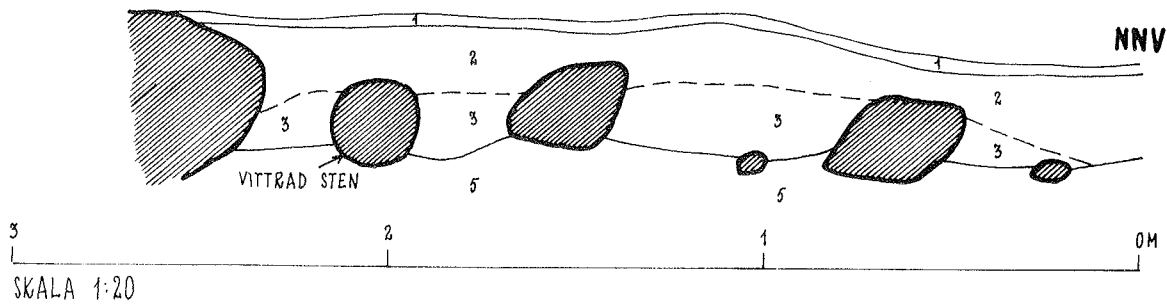

2 = MO, HUMUSBEMÄNGD	FINE SAND WITH HUMUS.
3 = MO, SOTFÄRGAD KOLBEMÄNGD	FINE SAND WITH SOOT AND CHARCOAL.
5 = MORÄN GULBRUN SAND MED ENSTAKA STENAR	MORaine, YELLOWISH-BROWN SAND WITH A FEW STONES.

FIG. 13

NO

ANL. 12

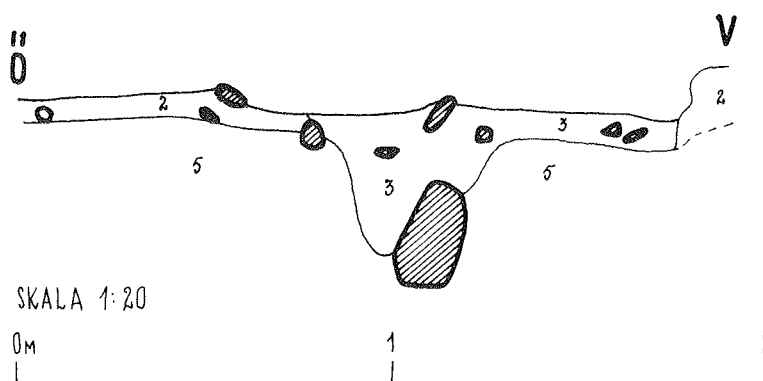

1 = GRÄSTORV, FÖRNA.	TURF, RAW HUMUS.
2 = HUMUSBEMÄNGD MO.	FINE SAND WITH HUMUS.
3 = SVAGT SOTFÄRGAD HUMUSBEMÄNGD MO, FYNDFÖRÄNDE.	FINE SAND WITH HUMUS AND SOME SOOT. FINDS FROM THIS LAYER.
5 = MORÄN, NÅGOT STENIG, RÖDBRUN SAND.	MORaine, REDDISH-BROWN SAND WITH SOME STONES.

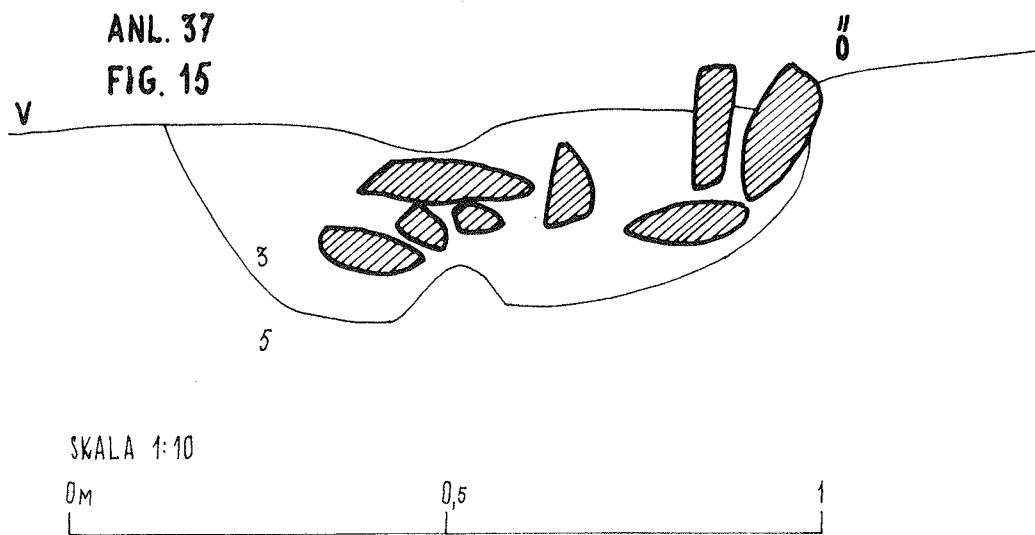
ANL. 19, FIG. 14

SPECIALPROFIL DETAILED SECTION

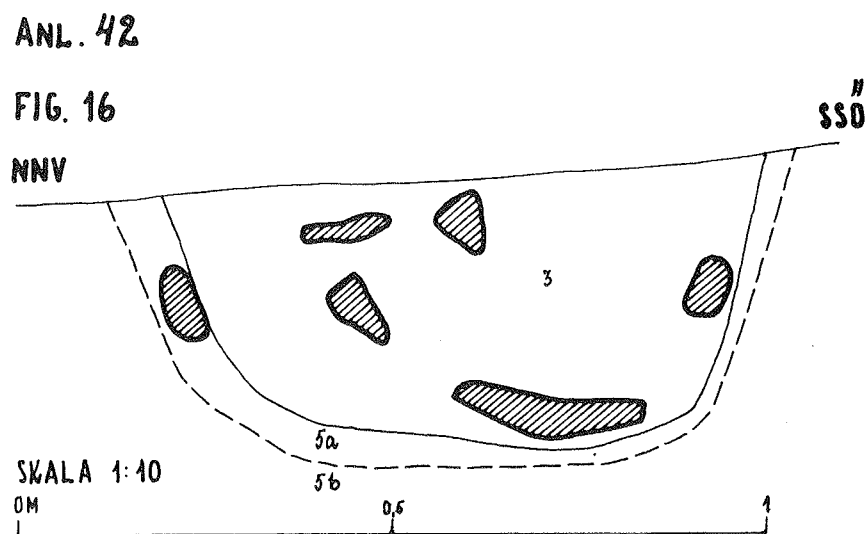
NORRA SIDAN NORTHERN SIDE

2 = HUMUSFÄRGAD MO, MÖRKFÄRGAD	DARK FINE SAND WITH HUMUS.
3 = MO, SOTFÄRGAD	FINE SAND SOOTY.
5 = MORÄN, GULBRUN SAND	MORaine YELLOWISH-BROWN SAND.

3 = MÖRKFÄRGAD FINSAND DARK FINE SAND.
5 = GULBRUN FINSAND YELLOWISH-BROWN FINE SAND.

3 SÖTFÄRGAD KOLBEMÄNGD MO SOOT-COLOURED FINE SAND WITH CHARCOAL
5a GRÄVIT, BRÄND SAND GREYISH-WHITE BURNT SAND
5b BRUN SAND BROWN SAND
 MULLAGRET BORTRENSAT HUMUS REMOVED

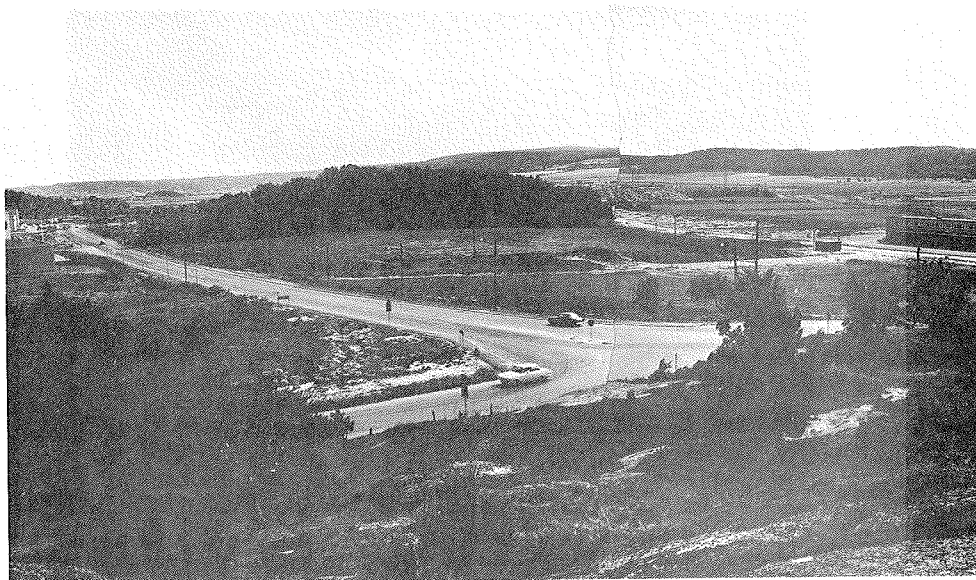

Fig 17

Översikt från väster.

General view from the west.

Fig 18

Undersökningsområdet efter avtorvning
och rensning, från sydsydöst.

The excavated area after removal of the turf
and clearing. View from the south-south-west.

Fig 19

Anläggning 1, efter avtorvning och rensning
från sydsydöst.

Structure 1 after removal of the turf and
clearing. View from the south-south-east.

Fig 20

Anläggning 1, under utgrävning från sydöst.

Structure 1 during excavation from the south-east.

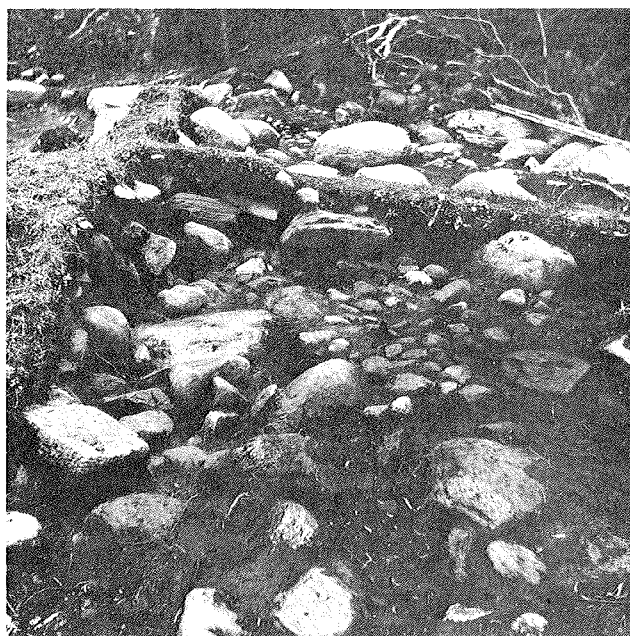

Fig 21

Anläggning 1. Småstenspackningen i nordvästra kvadranten från norr.

Structure 1. The packing of small stones in the north-western quadrant. View from the north.

Fig 22

Anläggning 1, nordvästra kvadranten. Ev. något påbättrad klapper under anläggningen. Från norr.

Structure 1, north-western quadrant. The shingle - possibly somewhat improved - under the structure. View from the north.

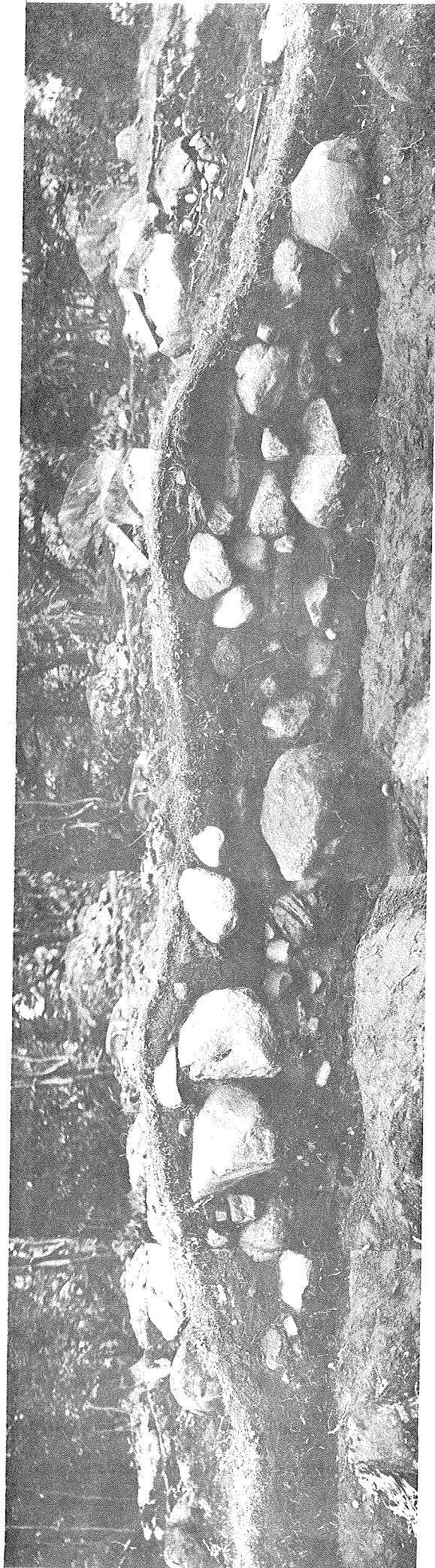

Fig 23

Anläggning 1, profil 3 (N-S), från väster.

Structure 1, section 3 (N-S) from the west.

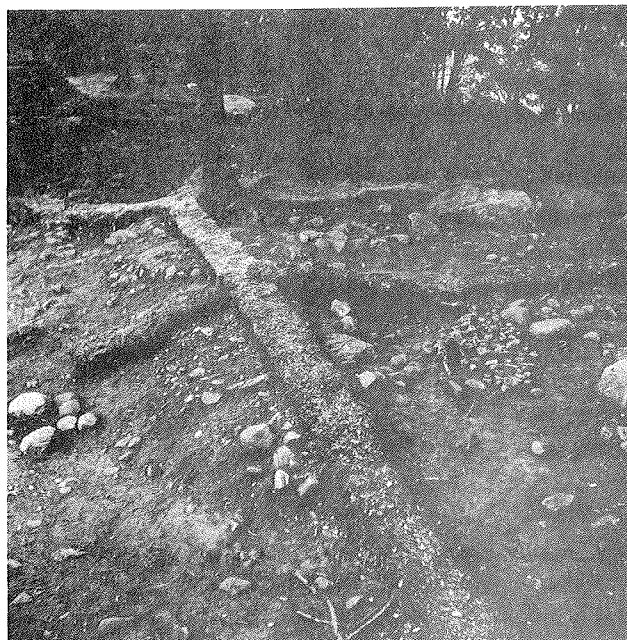

Fig 24

Anläggning 3 efter avtorvning och rensning,
från söder.

Structure 3 after removal of the turf and
clearing. View from the south.

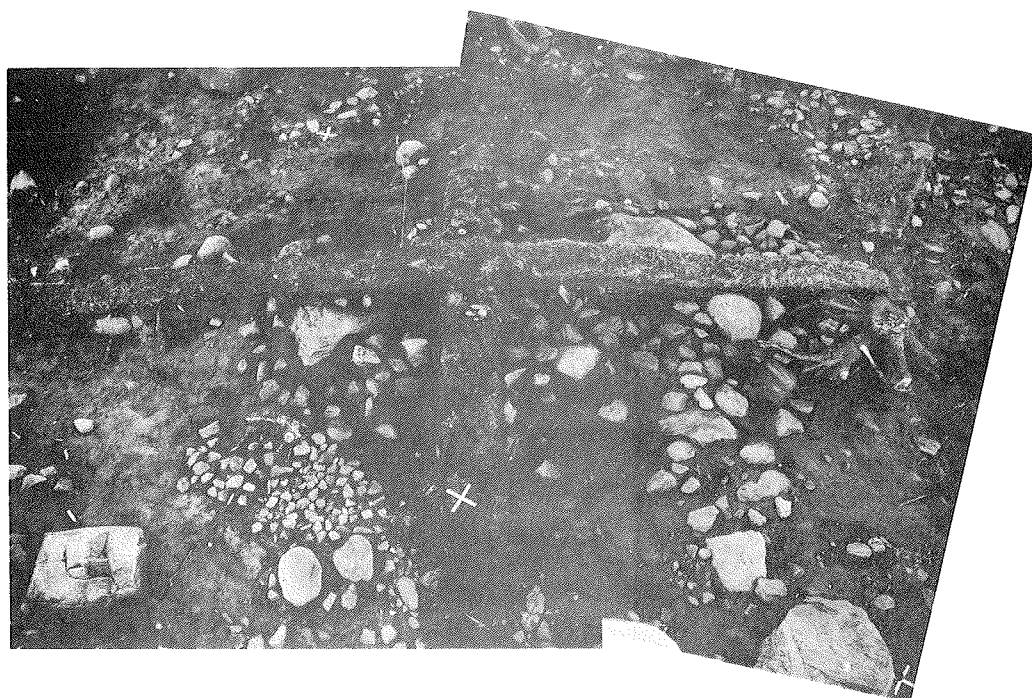

Fig 25

Anläggning 3 under utgrävning, från öster.

Structure 3 during excavation from the east.

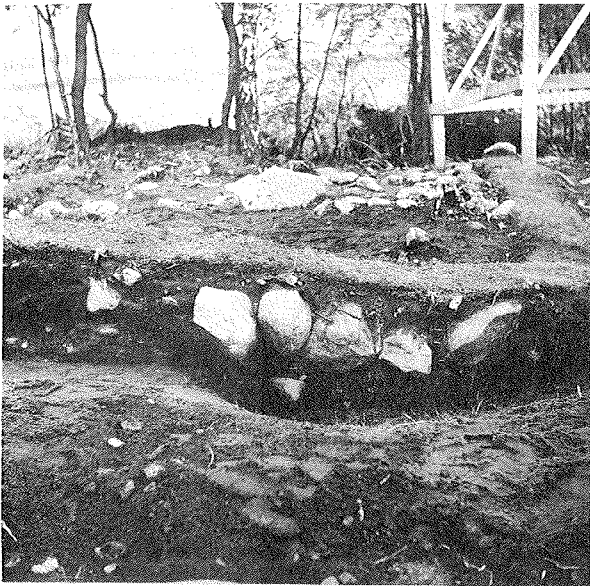

Fig 26

Anläggning 3. De nedgrävda blocken i södra delen, från väster.

Structure 3. The boulders dug down into the southern part from the west.

Fig 27

Anläggning 5 under utgrävning, från öster.
Structure 5 during excavation from the east.

Fig 28

Anläggning 9 efter avtorvning och rensning, från nordväst.
Structure 9 after removal of the turf and clearing. View from the north-west.

Fig 29

Anläggning 9. Profilen
från norr.

Structure 9. The section
seen from the north.

Fig 30

Anläggning 18, efter
avtorvning och rens-
ning, från norr.

Structure 18 after
removal of the turf
and clearing. View
from the north.

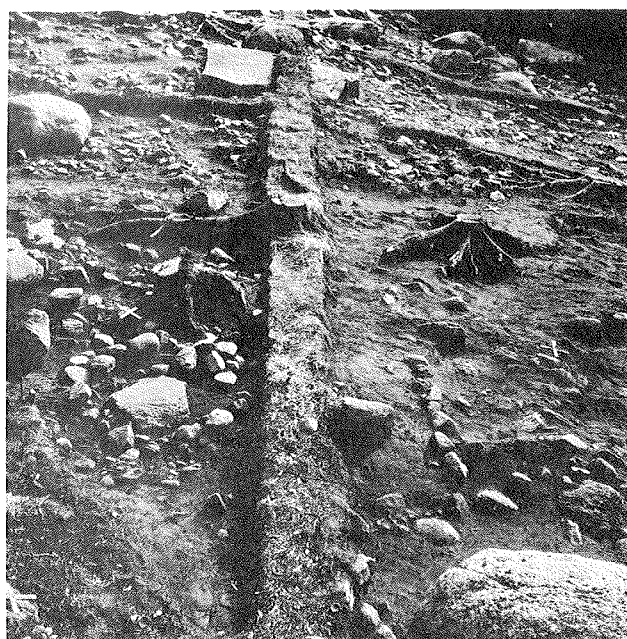

Fig 31

Anläggning 27. Profilen
från söder.

Structure 27. The section
seen from the south.

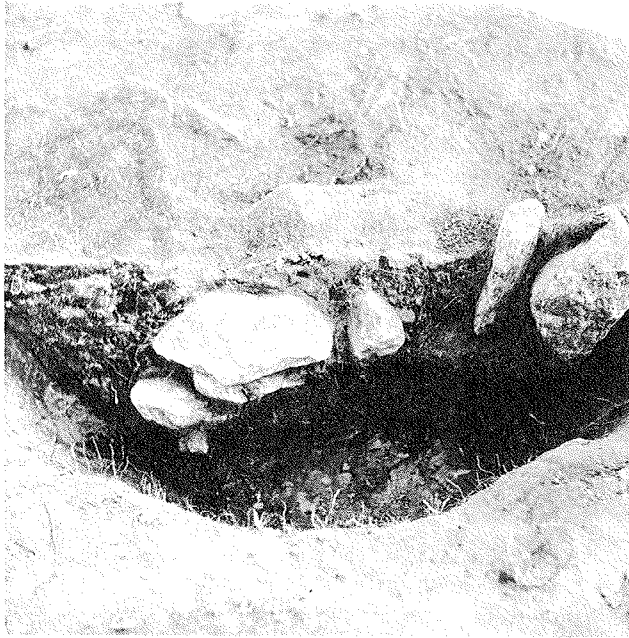

Fig 32

Anläggning 37, Profilen
från söder.

Structure 37. The section
seen from the south.

Fig 33

Anläggning 39 efter av-
torvning och rensning,
från sydöst.

Structure 39 after
removal of the turf and
and clearing. View from
the south-east.

Fig 34

Anläggning 39 efter ut-
grävning. Platsen för
fynd 24 markerad.

Structure 39 after
excavation. The position
of find 24 is marked.

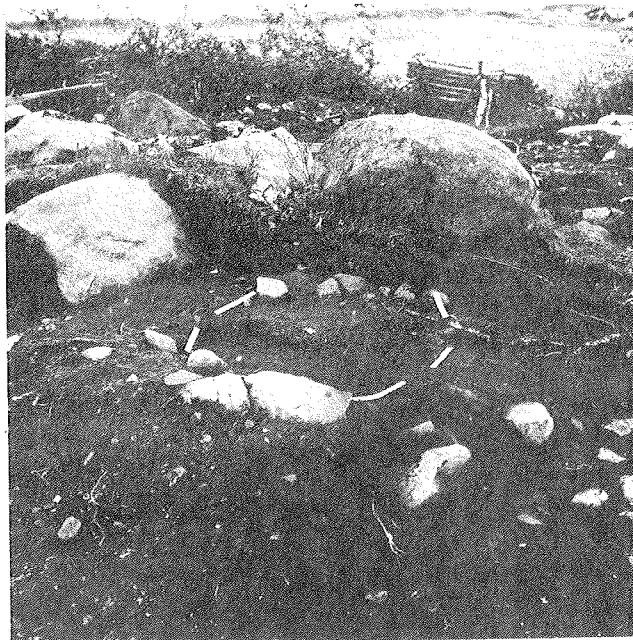

Fig 35

Anläggning 42 efter av-
torvning och rensning,
från sydväst.

Structure 42 after
removal of the turf and
clearing. View from the
south-west.

Fig 36

Anläggning 42. Ena hal-
van utgrävd, från nord-
väst.

Structure 42. One half
is excavated. View from
the north-west.

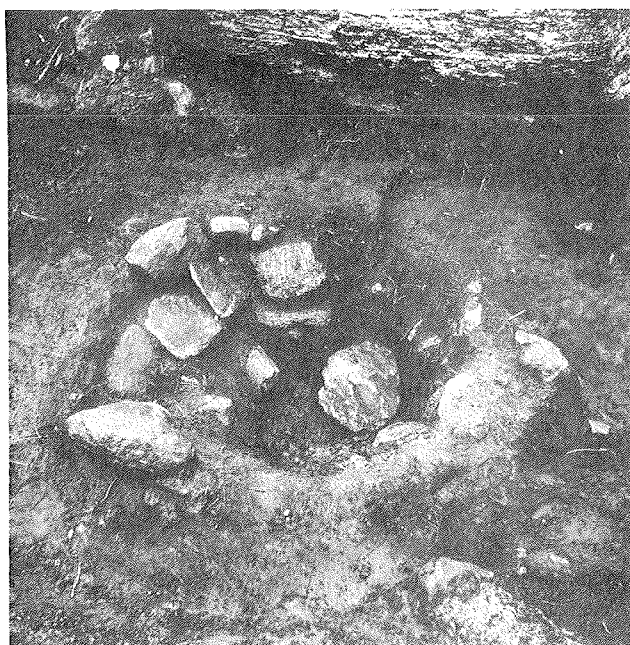
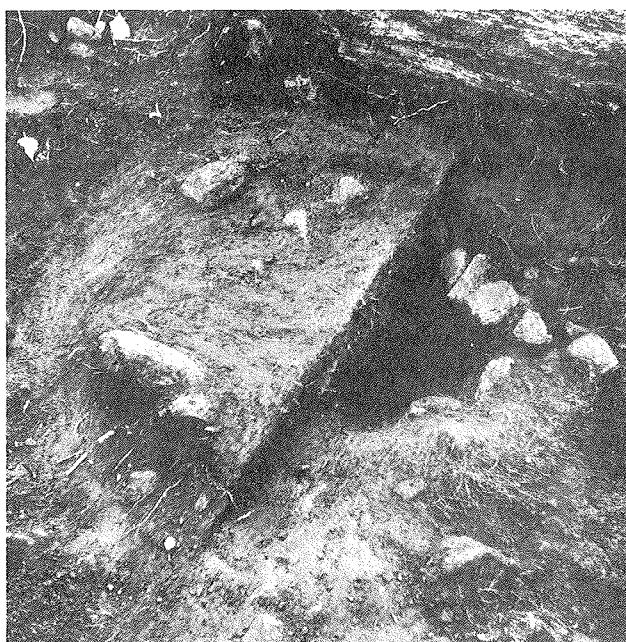

Fig 37

Anläggning 42. Sten-
fordringen från nord-
väst.

Structure 42. The stone-
lining from the north-
west.

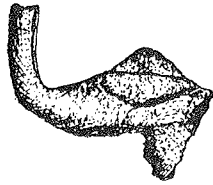
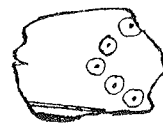
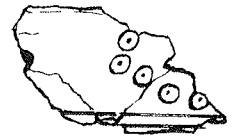

Fig 38

Hästbrodd. Anläggning 1,
fynd 263. Skala 1:1
Iron spike. Structure 1
find 263

1.

2.

Fig 40:1-2

Fragment av benkam. Anlägg-
ning 5, fynd 44. Skala 1:1
Fragmentary bone comb.
Structure 5 find 44.

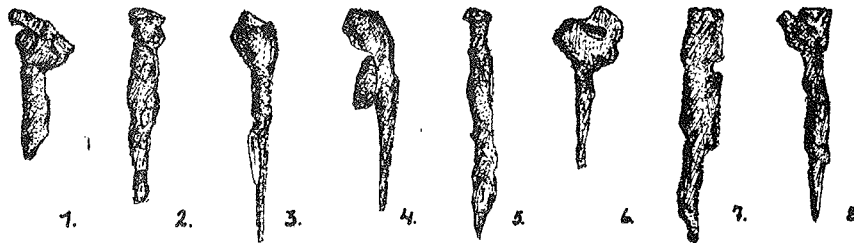

Fig 39:1-8

Järnspikar. Anläggning 3, 1-6 fynd 270, 7-8 fynd 167. Skala 1:1
Iron nails. Structure 3, 1-6 find 270, 7-8 find 167.

1a

1b

Fig 41:1a-1b

Fragment av likarmat spänne? Anläggning 5, fynd 48. Skala 1:1
Fragment of equal-armed brooch? Structure 5 find 48.

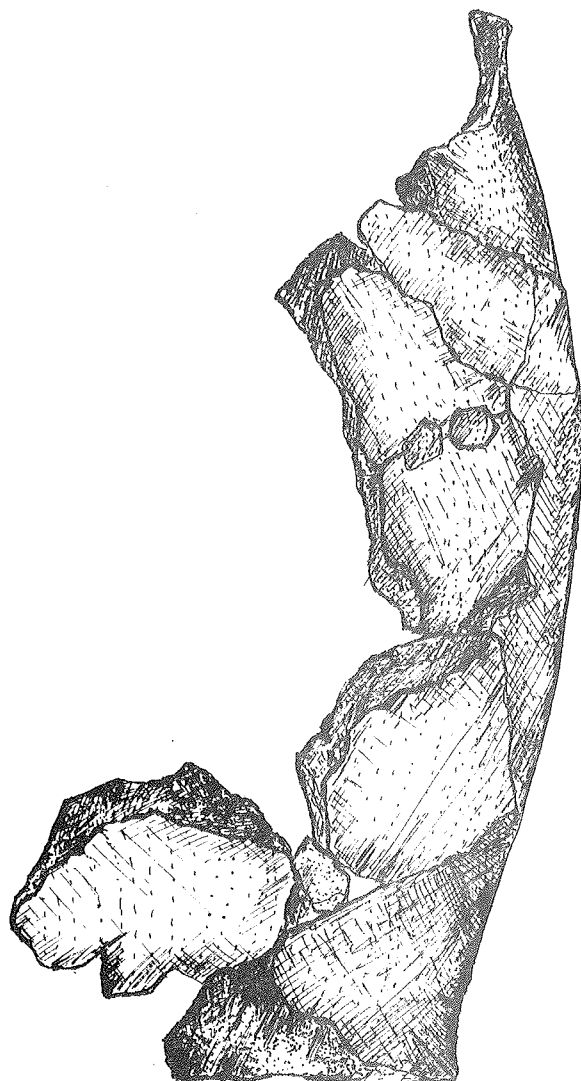

Fig 42

Fragment av lerkärl. Anläggning 5,
fynd 180. Skala 1:1

Fragment of pottery vessel.
Structure 5 find 180.

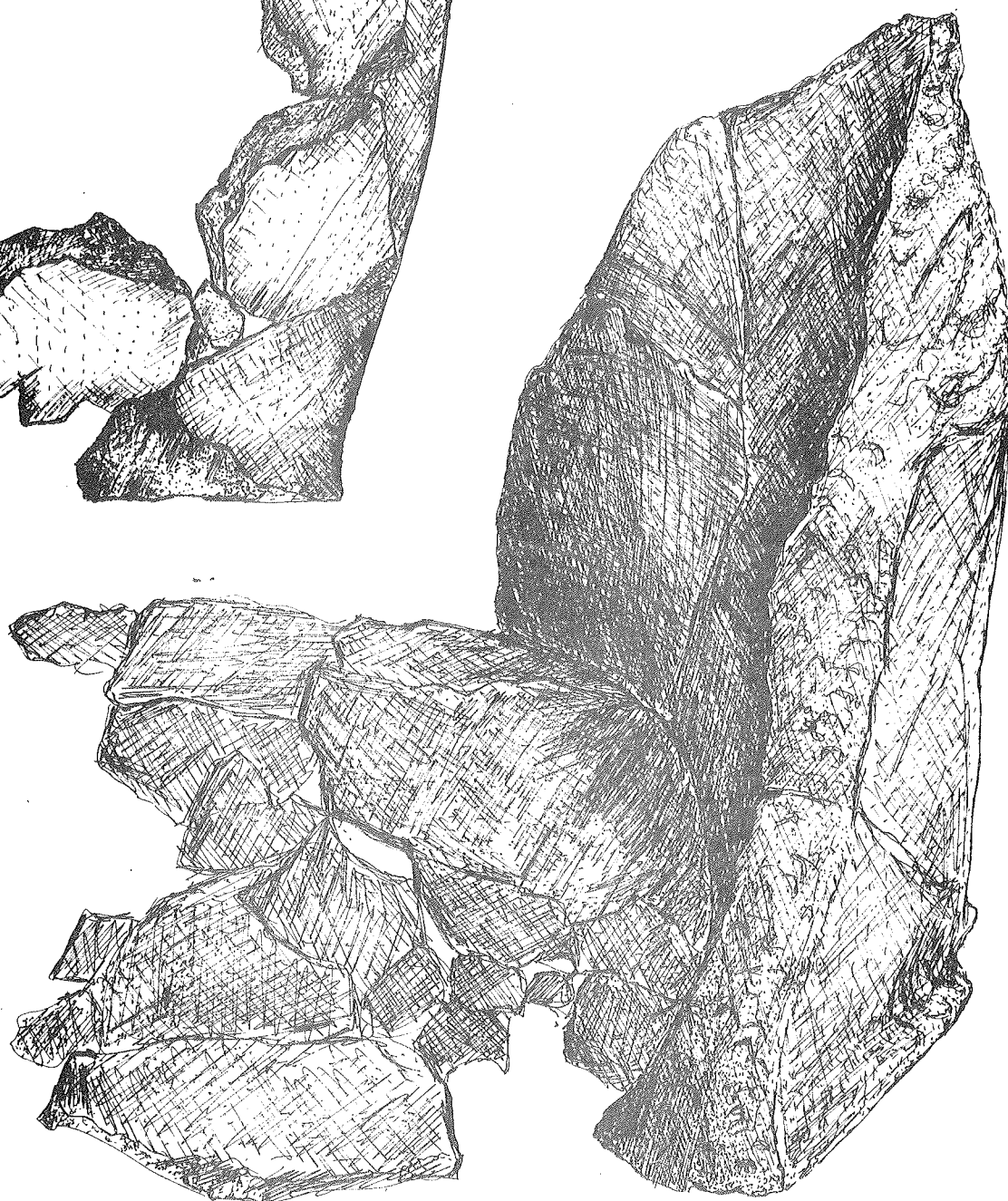

Fig 43

Fragment av lerkärl. Anläggning 5, fynd 186. Skala 1:1

Fragment of pottery vessel. Structure 5 find 186.

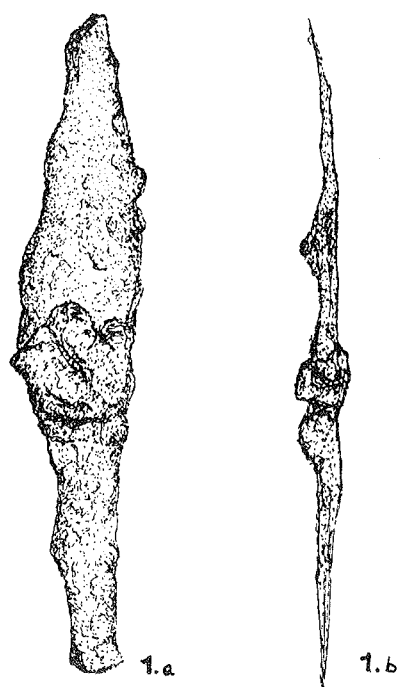

Fig 44:1a-1b

Kniv av järn. Anläggning 6,
fynd 234. Skala 1:1

Iron knife. Structure 6 find 234.

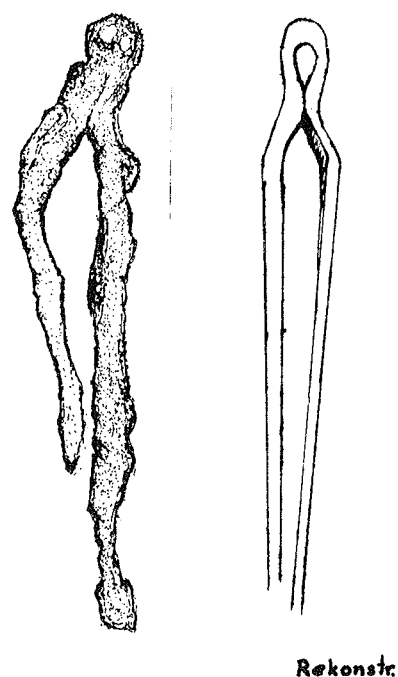

Fig 45

Pincett av järn. Anlägg-
ning 9, fynd 234. Skala 1:1

Iron tweezers. Structure 9
find 234.

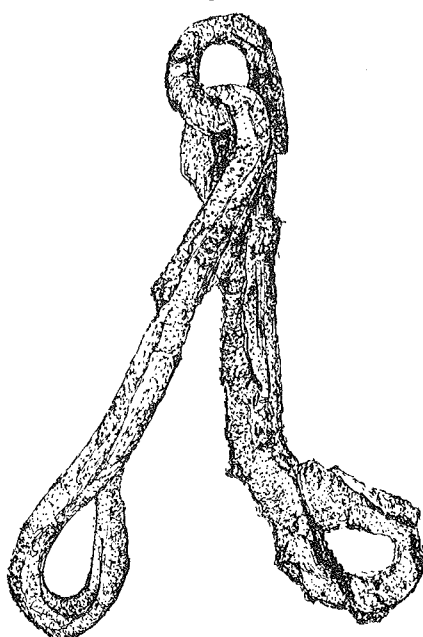

Fig 46

Betsel. Anläggning 9,
fynd 278. Skala 1:1

Iron bridle. Structure 9
find 278.

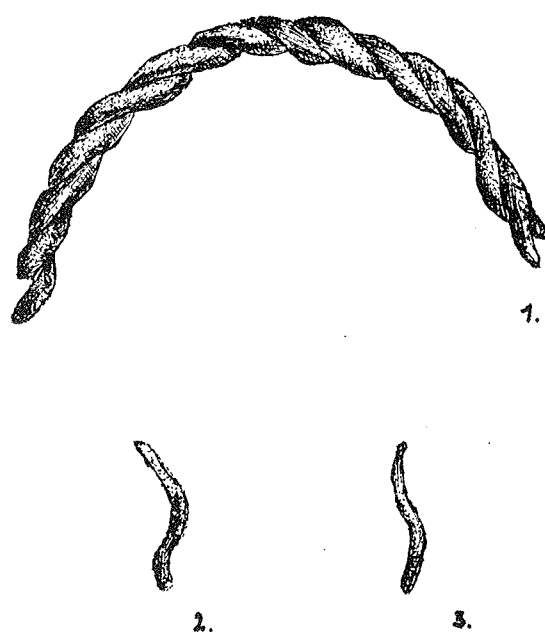

Fig 47:1-3

Fragment av armring av brons.
Anläggning 9, fynd 245 och 43.
Skala 1:1

Fragments of bronze armlet.
Structure 9 find 245 and 43.

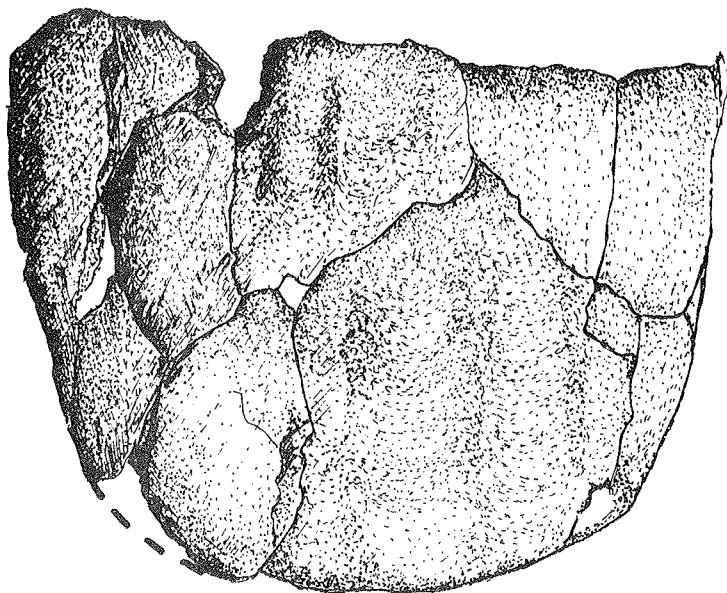

Fig 48

Lerkärl. Anläggning 9, fynd 279.

Skala 1:1

Pottery vessel. Structure 9
find 279.

Fig 49

Märkla av järn. Anlägg-

ning 12, fynd 58. Skala 1:1

Iron staple. Structure 12
find 58.

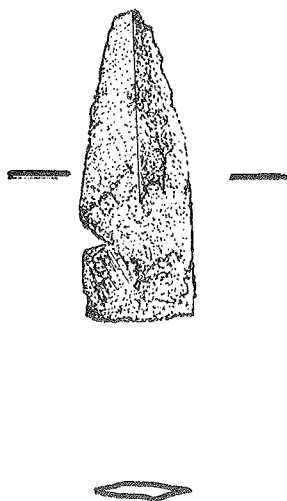

Fig 50

Fragment av pilspets, av järn.

Anläggning 12, fynd 58. Skala 1:1

Fragmentary arrow-head of iron.

Structure 12 find 58.

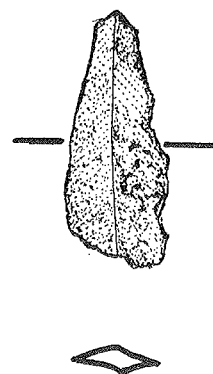

Fig 51

Fragment av pilspets, av järn.

Anläggning 12, fynd 239. Skala 1:1

Fragmentary arrow-head of iron.

Structure 12 find 239.

Fig 52

Vävtyngd av bränd lera. Anläggning 12, fynd 59. Skala 1:1
Loom-weight of burnt clay. Structure 12 find 59.

Fig 53

Hästbrodd av järn. An-
läggning 14, fynd 243.
Skala 1:1
Iron spike. Structure 14
find 243.

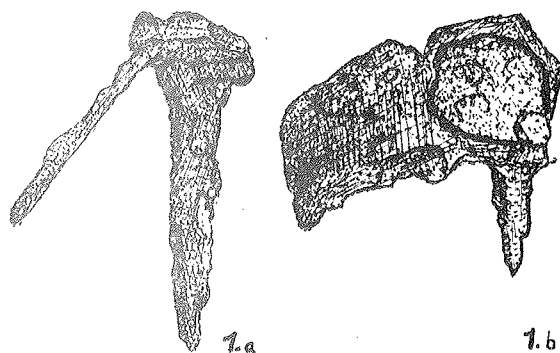

Fig 54:1a-1b

Spik och beslag av järn. An-
läggning 19, fynd 112. Skala 1:1
Nail and mounting of iron.
Structure 19 find 112.

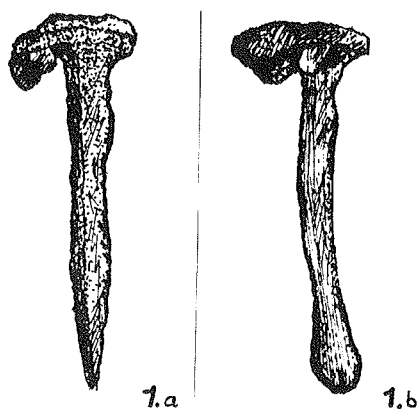

Fig 55:1a-1b

Järnspik. Anläggning 19, fynd 129. Skala 1:1

Iron nail. Structure 19 find 129.

Fig 56

Handtag av järn. Anläggning 39, fynd 287. Skala 1:1

Iron Handle. Structure 39 find 287.

Hyndrapporter 140-1
1969

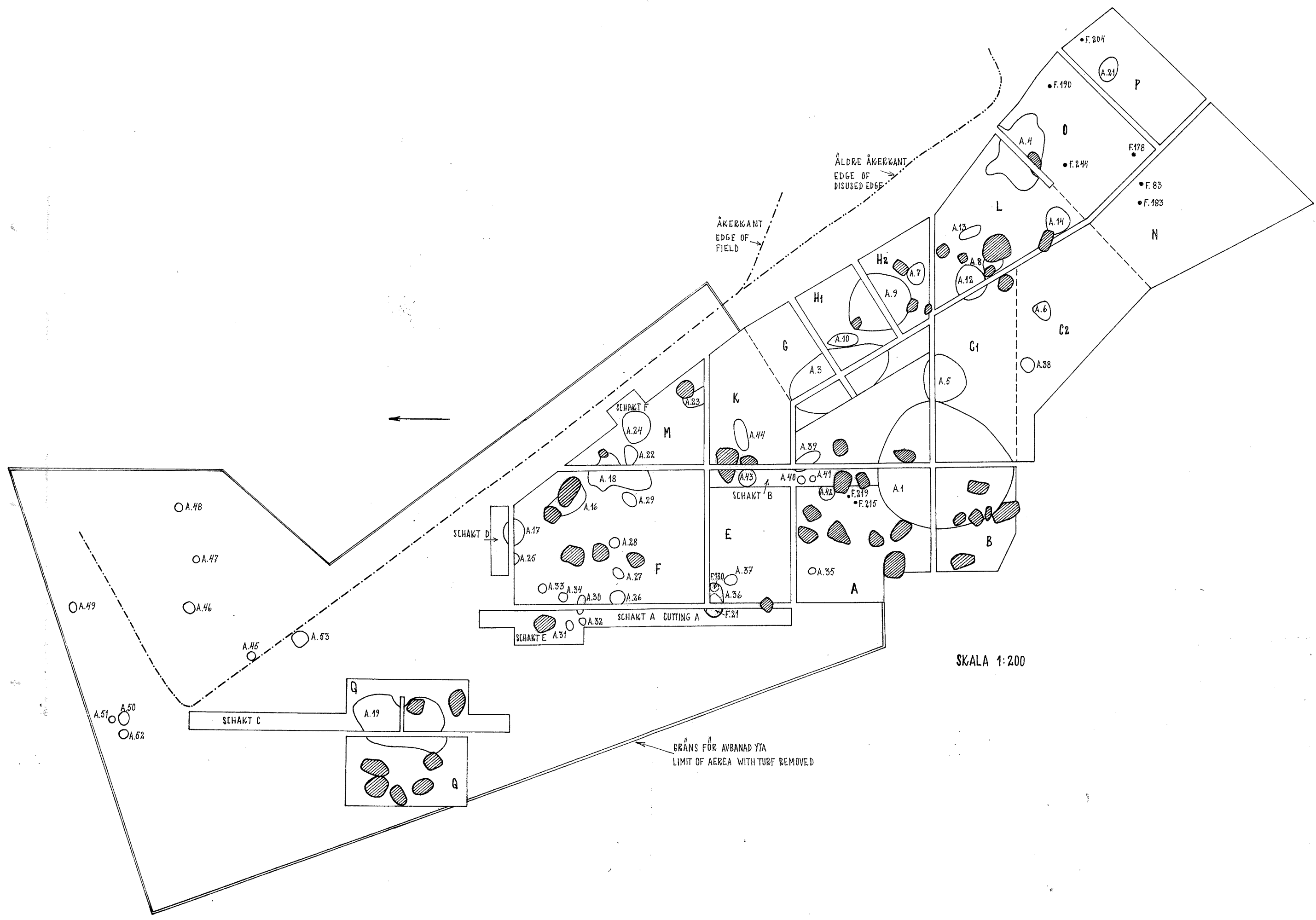

FIG. 1